

Academia Bârlădeană

Anul XIV, 4 (29), Trim. IV, 2007

Revistă editată de Societatea literar - culturală "Academia Bârlădeană"
Președinte de onoare: C.D. Zeletin ● Președinte: Elena Monu

Din cuprins:

- * Din viața Academiei
- * Bârladul cultural
- * Petre Țuțea despre Mircea Eliade și Constantin Brâncuși
- * Nicolae Labiș - Inedit

*Imagini de arhivă: Banca Națională, Bârlad.
Fotografie din 1970.*

DIN VIAȚA ACADEMIEI BÂRLĂDENE

24 noiembrie 2007, ora 11. O sâmbătă de toamnă târzie, bacoviană.

Academia Bârlădeană își primește membrii și simpatizanții la o întâlnire specială, prilejuită de o lansare de carte. Un public numeros, format din „academicieni” cu state vechi dar și din mulți tineri, creează o atmosferă în care căldura, atenția competentă, receptivitatea sunt la ele acasă. Oaspeții sunt pe măsură: pentru prima dată la noi, **prof. univ. dr. Dumitru Irimia** de la Universitatea Al. I. Cuza din Iași, iar din Huși, bârlădeanul prin adopție și vechi membru al *Academiei*, **prof. dr. Theodor Codreanu**. Le urează bun venit **d-na prof. drd. Elena Monu**, președintele Societății, care moderează reuniunea subliniind, de la început, faptul că lansarea la Bârlad, în cadrul instituției noastre culturale, a unei lucrări de asemenea anvergură intelectuală reprezintă un eveniment onorant și un moment de referință.

„Un proiect de amplitudine hasdeiană”, îl numește **prof. Theodor Codreanu** care își construiește intervenția pe un binemeritat și necesar *laudatio* dedicat distinsului oaspete ieșean. Reținem de aici că prof. univ. Dumitru Irimia, ai cărui foști și actuali studenți

formează o parte însemnată a auditoriului prezent la reuniune, este unul dintre cei mai reputați eminescologi actuali și un la fel de reputat cercetător în domeniul stilisticii. D-l profesor a antrenat și îndrumat un colectiv de tineri pasionați într-un proiect a cărui materializare va cuprinde, speră inițiatorul, zece volume. Bibliografia profesorului ieșean este impresionantă, de la *Limbaajul poetic eminescian*, la *Cursul de stilistică a limbii române* și *Gramatica limbii române*. În ce privește contribuția în domeniul stilisticii românești, elementul de originalitate adus de d-l profesor îl constituie sinteza între formalism și elementele arhetipale ale stilisticii. Eminescolog temeinic și consecvent, d-l Dumitru Irimia este și un remarcabil editorolog. Despre lucrarea lansată astăzi, d-l Th. Codreanu vorbește în termeni elogioși: *Dicționarul limbajului poetic eminescian*, conținând în acest al doilea volum 58 de articole, este un instrument de lucru indispensabil specialiștilor, dar și o carte de permanență, nu de lectură trecătoare. Vorbitorul, el însuși eminescolog de substanță, face referire și la împrejurările care l-au adus, nu o dată, alături de profesorul ieșean.

Profesorul și editorul Serghei Coloșenco se prezintă la întâlnire cu „probele materiale” - 9 la număr - (nr. 10 e în șantier) ale ideii sale conform căreia despre Eminescu se poate scrie nu doar pe orizontală, ci și pe ...verticală. De ani buni, prietenul și colegul nostru îl omagiază pe marele poet, fie pe 15 ianuarie, fie pe 15 iunie, cu alte și alte culegeri de enigme și careuri tematice, unele inspirate chiar de lucrările d-lui profesor Irimia, între care și *Dicționarul* lansat anul acesta.

În continuare, salută manifestarea și pe invitați **doctor Constantin Teodorescu**, președintele Fundației Culturale care-i poartă numele; d-nea sa propune asistenței un cuvânt de colecționar și, precizare necesară, de autor al celui mai ambițios proiect al Bârladului cultural: *Centrul Documentar Mihai Eminescu*.

Ideea adusă în discuție este că poetul nostru național trebuie scos din laboratoare inaccesibile și redat publicului român, în special celui tânăr, dar și European. Dr. C. Teodorescu pledează cu tărie pentru realizarea unor lucrări de care eminescologia românească duce lipsă: o ediție școlară *Eminescu* cu adevărat bună, o nouă ediție ilustrată a operei eminesciene, continuarea programului editorial inițiat de acad. Eugen Simion, un portret reprezentativ al poetului. Intenția de a realiza un *Centru Eminescu* la Bârlad, conchide vorbitorul, este nu doar justificată, ci și necesară.

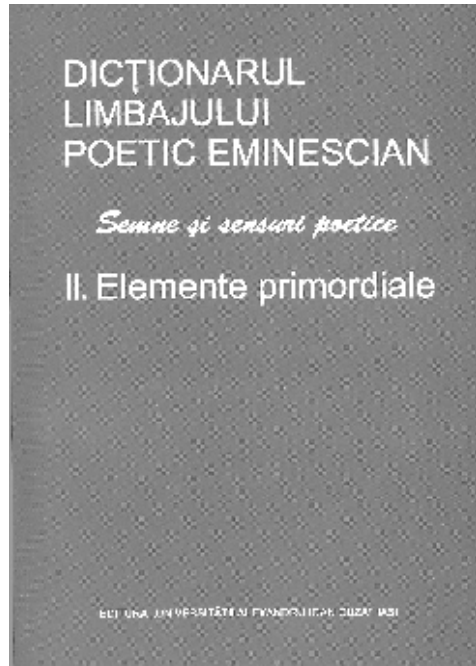
Reuniunea de astăzi este datorată, în esență, tinerei **profesoare drd. Diana Stoica**, fostă studentă a profesorului Irimia (care îi îndrumă și lucrarea de doctorat) și, nu în ultimul rând, membră a echipei de redactare a *Dicționarului*. În această calitate, d-ra Stoica prezintă cele două volume ale lucrării, începând cu următoarea subliniere: acest dicționar nu își propune definiții, ci interpretări. Astfel, primul volum, *Dicționarul de concordanțe*, are în vedere investigarea limbajului eminescian din perspectiva lexicografiei poetice și oferă o imagine de ansamblu a limbii lui Eminescu dar și a principiilor care au generat lumea sa de sensuri întemeiate poetic. Al doilea volum, *Dicționar de semne și sensuri poetice* cuprinde o interpretare a creației eminesciene din perspectiva câmpurilor semantico-poetice, prin relevarea funcției autonome a limbajului eminescian. Colaboratoare la acest volum, d-ra Stoica ține să sublinieze că prin reinterpretarea, din perspectiva semanticii poetice, a elementelor fundamentate de filozofii antici (apa, pământul, focul, aerul), lumea întemeiată poetic își afirmă statutul de sacralitate.

Momentul cel mai așteptat al reuniunii este, firește, cuvântul invitatului special, **d-l prof. univ. dr. Dumitru Irimia** care începe prin a-și „legitima” legătura cu orașul nostru, enumerându-și prietenii bârlădeni, între care prof. Gh. Ivănescu, poetul Cristian Simionescu, regretatul prof. Constantin Parfene, prof. Theodor Codreanu. Urmează o expunere captivantă, rostită în tonalitatea sobră dar caldă, convingătoare dar nu emfatică pe care foștii și actualii studenți o (re)trăiesc cu sentimentul unor privilegiați și care îi seduce fără efort pe ascultătorii „noi”. Cronicarul are aici de înfruntat dificultatea selecției impuse de rigorile genului. Spicuum, deci... Mai întâi, vorbitorul face o constatare îndemnând la optimism: există astăzi multă lume îndrăgitoare de Eminescu, poet care, mai bine cunoscut, ne-ar reprezenta foarte bine în contemporaneitate. Eminescu accesibil? Da, dacă ne limităm la o lectură de suprafață, de primă vedere. Eminescu nu este

București, 5 octombrie 2007

naționalist, el a înțeles spiritul a ceea ce înseamnă valorile românești. Armonia național / universal este prezentă în nuce în *Geniu pustiu*. La Eminescu, stilul este și substanță și expresie, nu doar formă. D-l profesor propune ca punct de testare pentru un inițiat în Eminescu versul din *Epigonii*: „Rămâneți dară cu bine, sânte firi vizionare,/ Ce făceați valul să cânte...”, o imagine fundamentală pentru poetica eminesciană (*muzica sferelor*, la antici). Eminescu este, între poeții noștri, cel mai

apropiat de gândirea mito-poetică, de filozofia antică centrată pe esența tragică a ființei. Se poate astfel vorbi de o reîntemeiere semantică a lumii antice începută de Eminescu și continuată de Blaga.

În legătură cu *Dicționarul limbajului poetic eminescian*, autorul și coordonatorul proiectului menționează că miza lucrării merge către imagine (în sensul cel mai profund al termenului), nu pe inventarierea figurilor de stil. Lucrarea oferă publicului ceea ce literaturile franceză, italiană, engleză aveau de mult. Lucrul la acest dicționar a însemnat și formarea unei echipe formată din profesori, masteranzi, cercetători al căror entuziasm, speră profesorul îndrumător, se va menține. D-l profesor promite să le fie alături celor care vor realiza *Centrul Mihai Eminescu* la Bârlad și oferă *Academiei Bârlădene* cele două volume, cu autograf, ale lucrării lansate astăzi.

Adresând mulțumiri și felicitări tuturor celor care au făcut posibilă întâlnirea de astăzi, **d-na prof. Elena Monu** anunță apropiata lansare a unei lucrări monumentale realizată de președintele de onoare al *Academiei Bârlădene*, d-l C.D.Zeletin, cu titlul *Principesa Elena Bibescu și începuturile carierei pariziene a lui George Enescu*.

... A fost într-o zi de toamnă târzie, frumoasă, la Bârlad.

Cronicar

Stimată doamnă Președinte, Dragă Madili,

Multe reprezentări metaforice privind *Academia Bârlădeană*, căreia îi suntem staroste amândoi, revin în reveriile mele, așa cum știți. Ori în vis, căci visez mult, ca toți cei ce n-au un somn perfect. Astfel, nu de mult, Cineva de Sus mi-a arătat *Academia* noastră sub formă embrionară a unei case în curs de ridicare. O ținea în podul palmei, ca un voievod de frescă votivă miniatura de preț a ctitoriei lui. Era însă o simplă machetă din șipci firave de brad. Cum dinamica visului e imprezibilă și cum în vis toate se pot întâmpla, schița în lemn a edificiului a început să crească, ajungând la configurația unei pitorești case de munte: era *Academia Bârlădeană* plasată în registrul alpin spre care existența ei trebuie să năzuiască. Și Glasul a început să dea nume scârilor eșafodajului Său: *Poezia, Proza, Critica, Istoriografia literară, Pictura, Sculptura* ș.a.m.d.

Și mi-a poruncit:

- Urcă pe schelă!
- Mi-e frică! am răspuns.
- Calcă pe seama Mea!

De-odată m-am dumirit că ne luase pe toți în grijă înaltă și că n-am de ce să mă tem.

Mireasma pătrunzătoare cu irizări de must înăsprit a scândurilor tinere îmi trezea un entuziasm vrednic de indemnul însufletitor. Pe ici pe colo câte o scândură veche, refolosită, zâmbea ironic din putregaiuri fosforescente și vane.

Am urcat pe schelă călcând mai întâi pe treapta Poeziei. Sub bătăile inimii mele, scândura a început să se balanseze, ca-n primejdiile oscilații întreținute ale unui pod pe care trec soldații încolonați, uitând să rupă rândurile. Treapta m-a legănat elastic, dar nu a cedat.

Am urcat apoi pe scândura ce purta numele Prozei. Am apăsat-o ritmic, să văd dacă ține în încheieturi. Rămânea fermă.

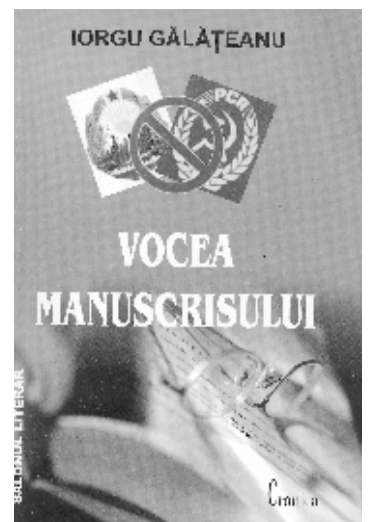
- Rezistă! mi-am zis.

...Nu merg mai departe cu înfățișarea urcușului în schelăria misterioasă: mă opresc la proză, și intru din dimensiunea visului în cea a realității. Oi mai visa...

Mă opresc pentru a-l omagia pe colegul meu, scriitorul medic **Iorgu Gălățeanu**, autorul recentei publicate cărți, *Vocea manuscrisului*, ce mă ispitește cu voluptatea unei lecturi pe care o bănuiesc interesantă. Cred în talentul său literar și în puterea de construcție, proprie romancierului, de care dă dovadă. Puterea lui de muncă, nelăsată să lăncezească, mă face fericit. Discreția firii lui e încântătoare, mai ales dacă țin seama de faptul că, prin definiție, artistul e silit la exhibarea a tot ce se cuvine să rămână ascuns, la divulgarea, prin mijlocirea alegoriei, simbolului, metaforei ori a fanteziei, a felului său de a vedea și de a simți, a preferințelor sale. Scrisul lui Iorgu Gălățeanu e îndrăzneț, viu și viguros, de anvergură și plin de surpriză. Și place.

Vă rog să-i transmiteți, la proxima întâlnire a *Academiei Bârlădene*, aceste gânduri frățești.

Cu mulțumiri,
C. D. Zeletin

Bârladul cultural

Consemnăm, în rândurile de mai jos, unele manifestări culturale care au avut loc la Bârlad în toamna aceasta.

* Duminică, 23 septembrie 2007, a fost lansat romanul „Călătorie întreruptă” al scriitorului Ion Hobana, prezentat de autor și de muzeografa Alina Butnaru. Un roman cu caracter autobiografic, a cărui acțiune se desfășoară la Râmnicu Vâlcea, în perioada celui de-al doilea război mondial. Eroul Gelu, este însuși scriitorul, aflat la începutul adolescenței. „Gara nu-și schimbase înfățișarea. Gelu recunosc ghivecele mari de lemn spânzurate cu lanțuri subțiri de stâlpii de pe peron, felinarul al cărui geam crăpat suna aproape muzical în bătaia vântului. O casierită somnoroasă îi viză biletul pentru întrerupere. Își lăsă valiza la „Bagaje de mână” și se îndreaptă spre ieșire, strecurându-se printre două țărânci care purtau coșuri mari cu fructe. Avea aproape șapte ore la dispoziție, până la următorul tren spre Sibiu. Prea destul pentru un pelerinaj sentimental”.

* Sâmbătă, 29 septembrie, Muzeul „Vasile Pârvan” și Fundația Culturală „Dr. C. Teodorescu” l-au evocat pe Nicolae Mitulescu la un an de la trecerea în neființă. Nicolae Mitulescu, figură emblematică a culturii bârlădene, a scris cu un stil pamfletar în presa locală articole incisive.

S-a născut la 3 mai 1933, la Bârlad. Fost absolvent al Facultății de Istorie-Geografie al Universității din București. A fost un pasionat colecționar de cartofilie, filatelie, maximafilie, bibliofilie, numismatică, artă populară, artă plastică, muzică (discuri, benzi, casete). Din bogata sa colecție a donat exponate Muzeului „V. Pârvan” (parte din ele au fost expuse cu prilejul comemorării), Bibliotecii Municipale „Stroe S. Belloescu”, Liceului „Marcel Guguianu” din Zorleni, Școlii Banca-Gară. A colaborat la „Păreri Tutovene”, „Filatelia”, „Academia bârlădeană”, „Prutul”, „Bârladul”, „Pagini medicale bârlădene”, „Adevărul de Vaslui” ș.a. Volume tipărite: „Schiță monografică a mănăstirii Bujoreni” (1997), „Ei au luptat pentru patrie. Figuri de veterani bârlădeni”, 2 volume (1998, 2002), „Bârladul. Ghidul orașului” (2002), „Monumente laice și religioase” (2003), „Lumini prin întunericul vremurilor” (2004), „Colecții și muzee mai puțin obișnuite” (2005), „Documente bârlădene fixate în metal” (2005), „Edenul bârlădean și frumusețile lui” (2006).

* La Galeria de artă „N. N. Tonitza”, a avut loc sâmbătă, 29 septembrie a.c., vernisajul expoziției de pictură aparținând artistului ieșean prof. Gh. Maței. Despre creația plastică a acestuia, criticul de artă Valentin Ciucă a spus: „A exersat din necesități didactice toate tehnicile plastice și a izbutit în pictură, acuarelă și pastel. A avut ambiția compoziției, inventând în imaginar scene cu subtext simbolic-metaforic, și a reușit adeseori...”

* Duminică, 30 septembrie, a avut loc vernisajul expoziției „Istorie și artă măsurate în timp”, eveniment organizat de Muzeul „Vasile Pârvan” din Bârlad, Muzeul Ceasului „Nicolae I. Simache” din Ploiești și Muzeul Literaturii Române din Iași. Din exponate s-au remarcat ceasurile scriitorilor Mihail Sadoveanu, Otilia Cazimir, Cezar Petrescu, George Nedelea și alții, ca și ceasul de buzunar pe capacul căruia este imprimată emblema Unirii Principatelor Române.

* 6 octombrie 2007, orele 11. În sala de lectură a Bibliotecii Municipale „Stroe S. Belloescu” a avut loc lansarea volumului de versuri al lui Dumitru Sârghie, „Sânge și țărână”, apărut recent la Editura „Alutus” din Slatina. Volumul a fost prezentat de Lucian Ravaru, de Simion Bogdănescu care a spus că „talentul domniei sale este plurivalent și una din caracteristicile sale pertinente o constituie atitudinea lirică. Dl. Sârghie se comportă liric. E un poet,

dar și un pamfletar fin. Ca ziarist, autorul dă zilnic extemporale în fața vieții, ca poet va da seama în fața eternității”, de Marian Constandache: „Îl salut confratern pe acest poet, pentru că reușește, prin poezia sa, să facă un record internațional... Să îmbine mijloacele politice autohtone românești cu cele ale marii Europe. Domnia-sa reușește un record, pentru că în toată Europa poetica este pusă în slujba socialului. Europa, de ceva vreme, a lăsat măiestriile stilistice și metaforizările complexe ale discursului poetic (le-a lăsat puțin cum spun europenii, la ieșirea din autostradă) și s-a implicat cu o foarte mare ambiție în poezia socială”. Au mai luat cuvântul Toni Iosipescu, dr. Constantin Teodorescu: „Problema pe care dl. Sârghie a ridicat-o aici implică situația intelectuală și angajamentul intelectualului față de societatea noastră. Subiectul nu este nou și atacă toate racilele secolului XX, privind atitudinea față de nazism și față de comunism. Secolul XXI a actualizat și a accentuat aceste probleme și mulțumesc domnului Sârghie că, prin ceea ce scrie, pledează pentru libertate și democrație...” și Elena Monu. Actorul Gruia Novac jr., de la Teatrul „Victor Ion Popa”, a recitat din creația poetului.

Poetul Dumitru Sârghie, ca reprezentant al Asociației „Ecologia Bunului Simț”, a donat Casei Naționale „Stroe S. Belloescu” „Biblia Literaturii Române”, o ediție Mihai Eminescu, de excepție, realizată de Ioan Smedescu din Slatina, o carte de dimensiuni cosmice, atât prin mărime, cât și prin conținut și care l-a făcut celebru atât în țară, cât și în străinătate. În încheiere, Dumitru Sârghie a vorbit despre creația sa lirică, dar și despre cea de ziarist, încheind cu: „așadar, poezia este o armă”.

Cu o zi înainte (5 oct.), poetul și-a prezentat volumul la Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, unde autorul și-a făcut studiile. Au vorbit Rica Luchianov, fosta colegă de clasă a poetului, actualmente director-adjunct, Simion Bogdănescu și Lucian Ravaru, fostul profesor și diriginte al lui Dumitru Sârghie.

În continuarea activității a fost prezentat numărul 3/ 2007 al revistei „Academia Bârlădeană”, care-i omagiază pe G. Tutoveanu, G. Bacovia și Constantin Brâncuși, de la trecerea lor în neființă împlinindu-se 50 de ani.

După-amiază, la orele 17, Fundația Culturală „Dr. C. Teodorescu” a organizat la Galeria de Artă „N. N. Tonitza” Simpozionul „Petre Țuțea - Omul și opera”. A prezentat Mircea Coloșenco.

* 8 octombrie. La Muzeul „Vasile Pârvan” a avut loc expoziția „Minunata lume a insectelor”, eveniment organizat de Muzeul Olteniei din Craiova împreună cu Muzeul bârlădean, prezentat de dr. Cornelia Chimișliu și muzeograf Cristina Carata.

* 13 octombrie. În sala mare a Casei de Cultură „G. Tutoveanu” scriitorul-medic Iorgu Gălățeanu și-a prezentat ultima carte, romanul „Vocea manuscrisului”, apărută la Editura Cronica

din Iași.

* Joi, 11 octombrie. În sala de lectură a Bibliotecii municipale a fost lansat numărul 2 al revistei „Baaadul literar” de către Gruia Novac, redactorul coordonator al publicației.

* Joi, 18 octombrie 2007, a avut loc Serata literară „Arghezi, sub zodia *Cuvintelor potrivite*”, având ca invitați pe criticul și istoricul literar Nicolae Crețu și pe prof. Gruia Novac. Din program: *Arghezi – rebelul*, susținut de Nicolae Crețu; *Tudor Arghezi și limba „ca spectacol care nu se mai termină”*, Gruia Novac; *Microcosmosul domestic în lirica argheziană*, Diana Iulia Filip, elevă în clasa a XII-a F de la Colegiul Național „Gh. Roșca-Codreanu”; recital de versuri din lirica argheziană susținut de elevii clasei a XII-a F; filmele documentare *Arghezi – contemporanul nostru* și *Amintiri cu Tudor*

Arghezi. Organizatorii acestei serate literare au fost: muzeograf Alina Butnaru și profesor Eugen Ghiga.

* 21 octombrie. La sediul central al Muzeului „V. Pârvan” a avut loc vernisajul expoziției „*Lumea lui B'Arg*”. Pictorul Ion Bărbulescu s-a născut la 16.12.1887, la Odobești, și s-a stins din viață în 1969. „Lucrările lui constituie o frescă vie a vremii, cu aspecte sociale, politice, morale și, mai ales, umane, reprezentând autentice file de istorie”, a spus dr. Ionel Ioniță.

* 3 noiembrie. Premiera comediei *Fata cinstită*, de Carlo Goldoni, la Teatrul „V. I. Popa” din Bârlad. Regia Irina Popescu Boieru, scenografia Sandu Maftai, din distribuție: Dumitru Ciubotaru, Cătălina Rusu, Sorin Ghiorghe, Petronela Ene ș.a.

Cronicar

Însemnări de ale lui Ion Creangă

Em. Gârleanu

Din puținele cărți ale bibliotecii, care a rămas pe urma povestitorului neîntrecut Ion Creangă, se deslușește pe deplin, felul cum dânsul înțelegea să citească: avea totdeauna creionul la îndemână să însemne, pe margini, impresiile ce i le făcea cutare sau cutare scriere. Unele dintre aceste „însemnări” ale lui Creangă au un deosebit interes pentru felul hazliu cu care el adnota naivitățile tipărite ce-i cădeau sub mână. Și de ironia lui nu scutea nici chiar lucrările prietenilor săi de aproape; așa se face că pe broșurica „*Programul sau regulamentul Congresului Clerical*” din Iași 1882, broșură ce se datorește preotului Enăchescu, care dimpreună cu Creangă lucrase la vestitul „*Povățuitor*”, găsim însemnate câteva glume pe care le dăm mai jos.

Art. 1 al acestui program (tipărit pe 10 fețe în 16), spune cu mare seriozitate că:

„*În dimineața de 25 Noiembrie 1882, toți delegații vor primi câte un exemplar din acest regulament!*”

Firește, Creangă se întreabă:

„*De ce dimineața?*”...

Articolul 8 e și mai categoric:

Art. 8 „*Președintele va supune la aprobarea congresului Programul sau regulamentul de față, care se va aproba prin aclamațiune!*”

„*Dar dacă nu?*” adaogă, îngrijat! povestitorul.

Autorul broșurii hotărăște astfel unul dintre articolele următoare:

Art. 12 „*Ședința se va deschide de către președinte, sau vice-președinte, care va da cuvântul după ordinea convenită (prin ordinea convenită se înțelege discursurile cele mai slabe, întâiu, și cele mai tari după aceea).*”

Creangă își amintește și scrie, pe margine:

„*Ca și Napoleon cel Mare cu drepturile femeilor:*

Să vie una care a fi mai bătrână.”

Art. 13, al. 2 prevede cererea unor

îmbunătățiri, în costumul preuțesc:

Costumul preuților să fie absolut liber: sau cel vechiu sau cel nou introdus la unii preuți din București.”

Creangă, care fugise de preoție tocmai de ura formelor exterioare, mai înădește aliniatul cu un rând: „*Îmbunătățiri... Dar barbele?*”

Aliniatul d din același articol hotărăște leafă eclisiarhilor:

„*Eclisiarhul va avea zece franci pe lună anul întâi și câte 2 mai mult în fiecare an; așa că în al douăzecilea va avea 50 franci pe lună și aici vor sta.*”

„*Sunt inamovibili?*” iar întreabă Creangă?

Cererile din acest articol vor fi așternute într-o petiție:

„*După asta în o petițiune bine simțită și bine cugetată...*”

„*Aici îi treaba! Petițiunea!*” exclamă Creangă care cunoștea rosturile unor asemenea hârtii!

Petițiunea trebuia să fie rostită, zice programul, „*la picioarele tronului Eminenței sale*” (e vorba de I. S. S. Mitropolitul Primat).

„*Adică, la picioarele scaunului*” îndreaptă Creangă.

După citirea petiției tot programul hotărăște că toți să facă o vizită Primului Ministru.

„*După asta toți în trăsuri*”... „*Și tiva*” adaogă hazliul povestitor.

Pe ministrul Ion Brătianu aveau să-l roage ca să stăruiască pentru îndeplinirea cerințelor congresiștilor, pentru ca și clerul să poată spune despre dânsul mai târziu:

„*Eternă fie memoria bărbatului care a ridicat Biserica și Clerul din pulbere.*”

Povestitorul nu-și poate opri o aprețuire răutăcioasă, – el scrie:

„*A ridicat pulberea, din pulbere.*”

După vizitele pe la Miniștri, programul sfârșește:

„*În urma acestora, dacă nu cumva primarul va da vreun banchet congresului clerical*”, (subliniat de Creangă) „*fiecare va merge să se pregătească de plecare.*”

„...*Să nu se mai încurce pe ici pe colea*” încheie Creangă, acest rar concept, pe al căruia autor tot dânsul îl iscălește

„*Ghiță Chițibuș, mare autoriu al mai multor ordine... brâu roș, verde? și „Legiuitor”.*”

Va fi cetit vreodată autorul „*Programului*” adăogirile de pe marginile operei sale, sau i se vor fi făcut altele la fel, de atacă mai târziu amintirea lui Ion Creangă, după cum a făcut?

Calendarul revistei „Ramuri” pe anul 1908, alcătuit de C. Ș. Făgețel și N. Vulovici. Craiova, 1908, p. 131-133.

PAGINI DE ARHIVĂ

Manuscrise de la Bârlad semnalate în vol. Gabriel Ștrempel. *Catalogul manuscriselor românești*. BAR. 1-1600. Edit. Științ. și Enciclopedică, București, 1978, 432 p.

205. *Mâna lui Damaschin, acum întâi întru acest chip înțeles așăzate, cu multe alte adăogite rânduale, îmbogățită și tipărită pentru folosul celor de obște al pravoslavnicilor de biserică răsăritului. Berladul. La anii de la Hristos 1832, de Ioană Petcu.*

[Text fragmentar: 4-56 f. Chenar și frontispiciu în peniță la 1 și 2. Inițiale ornate la f. 2]

250. *Canoanele fintelor săboară, tălmăcite și scrise de Samuil Clain de la Sad, ieromonahul din mănăstirea Sfintei Troiță din Blajiu. 1789. [209 f.]*

[Anul 1870, iuliu 10, Bucuresci, capitala României. Eu, Ștefan Neagoe, profesore de lb. latină-română dela liceul din urbea Bârladului, districtul Tutovei, donez spre eternă memoria, în folosul Bibliotecii Statului din Bucuresci, acest manuscris, autograf al marelui și nemuritorului scriitor român din Transilvania, Samoil Clain din Sad. S. Neagoe.]

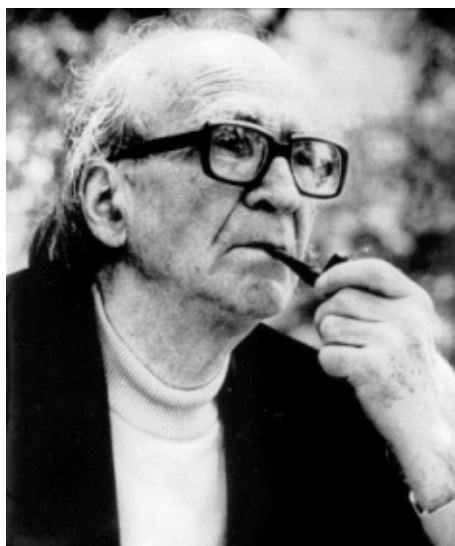
Petre Țuțea

(6 oct. 1902 - 3 dec. 1991)

MIRCEA ELIADE*

(1907-1986)

Metafizician, om de știință și artist, unind aceste trei dimensiuni ale conștiinței sale teoretice în sfera completitudinară a gândirii religioase, acest gânditor român, prin omul religios etern, a dobândit certitudinile pierdute de omul istoric, care se mișcă asimptotic spre ideal. Meditațiile religioase l-au dus la natura esențială a arhetipului, deosebit de modelul formal, util sau gratuit logico-matematic. Desigur, omul de știință modern, situat între ipoteză și experiment, acceptă cu greutate situarea adevărului în religie și funcțiunea lui mântuitoare, deși nu poate exista fără această funcțiune.

Știința unită cu religia și cu arta înseamnă libertate și nemurire. Limitele speculației omului de știință imanentist nu depășesc metapsihologia, metalogică, limbajul mișcându-l între intuiție și metodă, nedepășind utilul, comodul și gratuitul, existând un singur mod de acces la adevăr, revelația.

Religia este ca rada liniștită a unui port, unde se adăpostesc navele în vreme de furtună. Numai gândirea religioasă poate identifica completitudinea cu perfecțiunea, în Fiița Supremă, revelată aici aleșilor care au înțeles venirea Mântuitorului, și contemplată dincolo de mântuiți.

Mereu sub cupola templului, a spațiului sacru - în care se desfășoară ritualul sărbătoresc al timpului sacru - stăpănit de : „Absolut, ca necondiționatul limitat” (Hamilton), de „eternitate, ca prezent pur” (Goethe) și de „nostalgia originilor” (Platon), Mircea Ș Eliade, ca om de știință, n-a putut ignora drama devenirii și de aceea a făcut morfologie universal-istorică a sacralului: *Tratat de istorie a religiilor. Morfologia sacralului* (1949); *Sacru și profanul* (1956); *Religiile australiene* (1972); *Istoria credințelor și ideilor religioase* (trei volume), vol. I *De la epoca pietrei la misterele din Eleusis* (1975), pentru a

consemna doar câteva lucrări.

Când totul se desfășoară din primordii, este firească „nostalgia originilor”. Nu este vorba de „fenomenul originar” al lui Goethe - limită umană „inexplicativă” în cunoaștere -, ci de creație în sens mistic, singurul concept explicativ și unificator al existenței fiind explicația; cauzalitatea reală și finalitatea sunt singurele criterii ale adevărului, „fenomenismul pur și perspectiva infinitului neavând nici o relație cu el, cuprinzând doar iluzoria speranță de a-l atinge, sau configurându-l formal cu comodul, sau empiricul cu utilul. Nici concepția fenomenologică de tip husserlian nu este potrivită în morfologia sacralului, fiindcă în aceasta nu este vorba de o descripție esențială, anistorică, ca expresie a unei intuiții presupus pure. Hermeneutul primește, constată și comunică un mesaj esențial, în timp ce esențele nu sunt fructele citirii sale. Fenomenul religios este primit, nu descifrat de un subiect oarecare. Nu este vorba de „o interpretare filosofică de tip fenomenologic sau existențialist, fiindcă un mesaj divin nu trebuie degradat la scară umană, la mișcarea între interpretarea semnelor și tăcere”.

Comunicarea în bracă pseudoexplicativ formele imperfecte ale limbajului. Hermeneutica, fiind considerată ca „interpretare a fenomenelor culturii”, naște confuzii subiective în înțelegerea naturii transcendente a adevărului religios. Și folclorul religios mută, în mod eronat, forma primirii și participării populare a misterelor, în sfera înțelegerii religioase a sacerdotului. De Bonald, deși admite „originea divină a puterii”, leagă „valabilitatea credințelor religioase - în mod eronat - de consensul general”.

La baza morfologiei universal-istorice stă integralismul cosmologic și antropologic, întregurile: macrocosmosul și microcosmosul sunt unități și, cum unitatea este calitativă, nu cantitativă - măsurabilă ca-n tabela categoriilor lui Kant -, aceasta se află sub puterea misterului sacru, integrarea părților neputând fi susținută material-empiric sau formal-logic, din moment ce izvorăște din creație. Punctarea sacră a timpului și spațiului nu duce ia historicism, devenirea acoperind în fluviul heraldic al întâmplărilor esențiale din primordii, sau degradându-le.

Înțelegerea esențelor este posibilă în viziunea creaționistă, sau în perspectiva celor două lumi: a morții și a nemuririi, prima după păcat, a doua după redempțiune. Cultul adevărului depășește conștiința teoretică de istorism, de procesul sintezei etern deschis al apariției și dispariției, sau de formula sintezei sumative a adevărului.

Pentru a lămuri pasiunea lui Mircea Eliade îndreptată în cercetarea culturilor arhaice, folosesc acești termeni: **miticul, magicul, misticul și raționalul**. Din dialectica sacralului și profanului, consider că **sacru cuprinde miticul și misticul, iar profanul, magicul și raționalul**.

Culturile arhaice cuprind miticul și magicul, iar cele moderne creștine, postgrecești, cuprind tot, dominanta lor rațională neputând absorbi dimensiunea sacră a existenței. Actualitatea culturilor arhaice, „faza mitică, considerată de interpreții naturaliști ai miturilor ca citire naivă a fenomenelor naturii de către primitivii incapabili de a gândi abstract, adică înfățișând lucrurile concret și Mu, transformate și desfigurare de poezi de-a lungul timpului” (Otfried Müller, *Prolegomene la o mitologie științifică*, 1825, cit. de P. Decharme), sau ca „mentalitate prelogică” (Lévy-Brühl, *La mentalité primitive*, 1922), trebuie înțeleasă platonice, miturile gândite arhetipal legând începutul cu sfârșitul, ca-n *Glossa* lui Eminescu, sau concentrând timpul defalcat în trecut, prezent și viitor, într-un prezent pur, ca eternitatea goetheană. Gândit „metafizic, mitul apare ca formă primară, necesară, a ideii platonice, cum s-a mai spus. Necesitatea exclude minunea, iar transformarea - legată fiind de lumea esențelor - implică actualitatea permanentă, adică esența. Miticul și misticul, ca expresii ale esențelor, exclud tragicul, acest punct de vedere uman depărtat de natura lucrurilor - de lucrurile în sine.

În ordinea religioasă, deci în viziunea determinării propriu-zisă, n-are sens, iar concepția modernă a spectacolului, tragicul este, uneori, diluat prin jocul estetic al contrastelor, „arta contrastelor împlinind plăcerea cu durerea, bucuria cu tristețea, așa cum, în clar-obscur, lumina se împletește cu umbra”. Forma imperfectă a tragicului e motivată neconcludent, așa cum face De Sanctis, cu spiritul frivol atomului Renașterii, guvernat de plăcerea trecătoare, înecat cu clipele iluzorii în natura suverană, joc apreciat de el ca fiind depășirea burgheză a tragicului clasic.

Mircea Eliade, ca hermeneut- inițiat și căutător-, se mișcă istoric, în timp și spațiu, prin sacru și profan, atât în culturile arhaice, cât și în cele moderne, păstrând opoziția acestor două moduri ale spiritului universal.

* Petre Țuțea. *Filosofia nuanțelor* (Eseuri. Profiluri. Corespondență). Antologie, prefață și aparat critic de Mircea Coloșenco. Texte stabilite de Sergiu Coloșenco. Postfață de Sorin Pavel. Editura Timpul. Iași, 1995, p. 207-212.

Petre Țuța

(6 oct. 1902 - 3 dec. 1991)

CONSTANTIN BRÂNCUȘI (1876-1957)

Mă servesc de amintire, de această formă afectivă a memoriei, cum a definit-o Kierkegaard, după cât mi-amintesc, cu toate imperfecțiunile ei. De altfel, istoria, memoriile și jurnalele, aceste alcătuirii din fapte și reflecții, nu sunt aproape de adevăr. Chiar ideea platonice, considerată arhetip, dacă nu este revelată, ci numai închipuită, este o plasmuire mitică mai aproape de adevăr.

Într-o zi, înaintea ultimului război - căutam, cu prietenul meu Haig Acterian*, un tip de om pe care să clădim poziția noastră în frământarea vremii. Căutam o certitudine spirituală. Am examinat toate tipurile, de la omul religios la omul tehnic, și n-am putut citi în om decât preomenescul (folosind un termen al lui Nietzsche) în care omenescul, neomenescul și supraomenescul se amestecau haotic. Am renunțat la căutarea certitudinii în om.

Eram stăpâniți de ideea ordinii și de neliniștile devenirii. Așa am ajuns la termenii gnoseologici: Divinitatea, omul, lumea, adevărul, eroarea, frumosul, urâtul, sacralul, satanicul, absurdul și sensul - și la oglindirea lor în artă, unde purul inspirat se împletește cu forma și sensul căutate în om și în natură, sau în om - ca în expresionism.

Așadar, căutam un artist pentru a constata care sunt limitele artei, în cunoașterea vieții și lumii, și dacă limbajul artistic e alcătuit din semne neevocatoare. În treacăt fie zis, imaginea și semnul alunecă, în artist și în omul de știință, peste obiect, artistul autonom nedepășind frumosul închipuit, iar omul de știință autonom nedepășind semnul util.

Haig mi-a spus că Brâncuși se află în București și locuiește la hotelul „Bulevard”. El mi-a propus să mergem la Brâncuși ca să constatăm cum se oglindesc în spiritul lui viața și lumea. Apoi, a adăugat:

- Desigur, trebuie să ținem seama că nu ne întâlnim cu un teolog, cu un filosof sau cu un savant, ci cu un mare artist.

- Să mergem, i-am răspuns, fiindcă sunt curios să aflu conținutul acestor termeni: **vocație, inspirație, sens, căutare, expresie, imagine și simbol.**

După câte știu, Brâncuși nu este intuitiv, fiindcă tăcerea și infinitul, chiar prin coborârea lor în cuvânt sau materie, în sfera mijloacelor omului mărginit în jocul dintre imagine și simbol, nu-și pierde caracterul lor inefabil. Apoi, omul rămas aici, căutător de forme și sensuri, se poate situa arbitrar dincolo de bine și de rău, ca Nietzsche; „perspectivism estetic” (Charles Andler).

- Un lucru este cert, a spus Haig, Brâncuși este un artist adevărat, în stilul cărui se oglindește sufletul neamului său.

- Vom afla, am spus eu, dacă arta este **mimesis, plasmuire autonomă sau manifestare a inspirației.** Omul, această creatură, este un dat primordial, care se desfășoară în timp și-n spațiu, în etape sau el stă sub semnul înnoirii, adică viața lui este constantă, sau permanent neliniștită, cu alte cuvinte totul se află în el din primordii sau evoluția este creatoare (Bergson)? Prin viață, așa cum trebuie să fie omul se mișcă în lumea valorilor; cum au fost definite aceste poziții comportamentale ale omului, determinate, sau presupus autonome?, am încheiat eu.

Haig, acest eminent regizor, mi-a spus:

- Vom merge la Brâncuși, fiindcă artiștii se mișcă liberi între cer și pământ, neconstrânși de limbajul științific sau comun.

Eu am adăugat:

- În poziția inactuală a artiștilor adevărați se pot întâlni **concretul, scopul, idealul, tristețea, bucuria, paradoxul, rățacirea, absurdul, abisul, speranța, disperarea, ordinea, dezordinea, hazardul, trivialul și purul.** Ca să aflăm esențele acestor stări, trebuie să mergem la acest mare artist.

Haig a aranjat întâlnirea. Când am ajuns la Brâncuși, seara, ne-a primit cu întrebarea:

- De ce a-ți venit la mine?

I-am răspuns eu:

- Noi dorim să aflăm de la un mare artist, dacă arta trebuie să aibă mesaj și dacă mesajul ei este mai aproape de adevăr, decât comunicările științifice.

- Luați loc!, ne-a poftit Brâncuși.

Prima mea întrebare a fost:

- Cum suportați captivitatea naturii? Brâncuși:

- Nu mă simt captiv. De altfel, simt în mine o forță care îmi aparține. Eu admir alcătuirea pietrei și lemnului pe care omul le desfigurează. Te-ai uitat vreodată cum sunt întocmite aceste lucruri?

Eu:

- În liceu am văzut la microscop o lamă cu preparat vegetal. Am privit-o cu indiferență. Apoi, am făcut, cu o ușoară

ironie: „eu nu pot fi satisfăcut că, nefiind artist, nu mi-am permis niciodată să desfigurez piatra și lemnul”.

Brâncuși s-a uitat la mine. Am citit în chipul lui expresia limitelor artei față de obiectele contemplate. Apoi, i-am vorbit despre artistul captiv al ochiului și despre artistul inspirat. Haig a ținut să adauge că eu situez inspirația deasupra inițierii, în această din urmă formă fiind mult meșteșug.

Eu:

- Neinspiratul se înecă în semne și materie.

Brâncuși:

- Este foarte adevărat. Poate cineva să doarmă în cameră cu o statuie?

I-am răspuns:

- Și eu încerc, spiritual, să mă mișc între lumea vizibilă, dar neartistic.

Arătând spre mine, Brâncuși l-a întrebat pe Haig:

- Cu ce se ocupă?

Haig:

- Este un spirit care urmărește înlăturarea erorilor mintale și greșelilor morale, ale sale și ale altora.

Brâncuși către mine:

- Și ai reușit?

- Nu. Fiindcă omul singur nu ajunge al adevăr, mișcându-se între rățacire și nimereală. De aceea Socrate a vrut să caute un zeu, în dialogul *Carmide*, pentru a afla care este înțelepciunea. Haig și cu mine dorim să discutăm cu dumneavoastră arta hieratică și arta voluptății.

Brâncuși:

- Vă ascult.

A început Haig, afirmând că **omul artist** se mișcă liber între cer și pământ.

Am continuat eu:

- Artistul poate exprima voluptatea, fiind captivul clipei, iar cel care practică arta hieratică este stăpânit de pasiunea purului și vrea să înlătore greșelile morale, să producă în contemplator și în consumatorul de artă Catharsis-ului aristotelic, purificarea sufletului și moravurilor împletind esteticul cu eticul.

* Haig Acterian (Constanța, 4 mai 1903 - Kuban, 16 august 1943, Frontul de Est), frate cu Arșavir Acterian și Jeni Arnotă. Pot și om de teatru talentat.

Eminescu în politică

Al. Vlahuță

Nu. Orice mi-ar spune „restauratorii” lui Eminescu după metopele manuscriselor lui, – n-a intrat el, de bună voie, în războiul politic – ci prietenii și împrejurările l-au tras. Nu învinovățesc pe nimeni. E o copilărie... spaniolească, să construiești istorie cu poate și cu dacă. Lucrurile s-au petrecut cum foarte firesc era să se petreacă. Pentru moment țara n-avea ce face c-un poet așa de mare. Cam asta se întâmplă pretutindeni cu poezii aceștia mari. Și nici nu poate fi altfel. După ce că vin așa de rar, apoi, și când vin, cad așa de fără veste, și sunt așa de incomozi, Doamne iartă-mă, că de multe ori oamenii mari, care și-au ocupat din timp locurile lor de oameni mari, se uită c-un sentiment de adevărată compătimire la câte-un astfel de musafir nepoftit, și, plictisiți că nu-l pot caza, au și aerul de a se întreba: Ce naiba să facem noi cu asta? N-avem destul pe cap? Să mai purtăm acum și grija lui...

Drept e că Eminescu ne-a sosit într-o vreme de mari prefaceri, când noi construim de zor căzărmi și gări, de la un capăt la altul al țării. În zgomotul ciocanelor și al grinzilor de fier s-ar fi putut întâmpla foarte bine să nu-l auzim deloc, – să nu-l audă nimeni în toată vremea cât a trăit printre noi. Și e o mare fericire că l-am putut auzi. S-a ridicat întâi d-l Maiorescu și ne-a spus: „Ascultați ce frumos cântă glasul acesta nou!” Ș-am ascultat cu drag. Ni se părea că trecutul țării noastre, și toate durerile și speranțele neamului nostru, vorbesc prin gura trimisului acestuia. Și în adevăr c-așa era. Dar un singur minut nu ne-am întrebat: Omul acesta își are el vr'un rost, vr'un câpătai pe lumea asta? Unde trăiește? Cu ce mijloace? Nimeni nu s-a gândit la așa ceva. Cum era să ne gândim? Ne întrebăm noi vr'odată unde doarme privighetoarea din teiul dimineților noastre de mai...

Și pe urmă noi eram așa de ocupați, cu lucruri serioase! S-a întâmplat deci ca, după multe învăluiri, poetul să se găsească iarăși la o răspântie grea în drumul înserării lui așa de timpurii. – Voi, care ați avut întotdeauna un adăpost sigur în viață, voi care n-ați cunoscut amenințarea zilei de mâne, mai cumplită decât toate durerile zilei de azi, voi care ați putut gândi în liniște la ce v-a fost drag vouă să gândiți – nu puteți înțelege chinurile, spaima până la nebunie și disperările acelei existențe a celui grozav coșmar care a fost viața sârmanului nostru Eminescu!

Era ce să-l împingă, ș-a fost cine să-l tragă în vârtoarea luptelor politice. Femeșă prin strălucirea talentului lui, puternic prin cinstea, vasta cultură și adâncă lui iubire de țară și de neam, și, pe lângă acestea, prețios prin nobila-i dezinteresare de artist – cum nu era să fie căutat, ca iarba de leac, un asemenea om, de gazetele politice de pe-atunci? Nu era nici o revistă care să-i poată plăti o călătorie în stele. Dar orice ziar de partid i-ar fi poleit cu aur săgețile aruncate de el – cel mai temut arcaș – în tabăra dușmană. – Îmbracă deci armura conservatoare, care, oricum, era o îmbrăcăminte, și cel ce n-avea pe lume nici un câpătai își încordă arcul voinicește, și trase cu patimă de pe meterezele „Timpului” în rândurile fraților lui de la „Românul”. Acestea se petrec în anul de sânge 1877. Eminescu e în plina bărbăție a puterii lui creatoare. Cele mai glorioase pagini în ziaristica română vor trebui să fie căutate în cei șase ani de „salahorie” ai marelui nostru poet, ani petrecuți fără vacanță și fără odihnă, în redacția ziarului „Timpul”, ani de mistuitoare muncă, de luptă cinstită până dincolo de hotarele puterilor lui, ani grozavi care au fost și cei din urmă ai amărăteii lui vieți pământești. Ca orice fire de erou, Eminescu nu face socoteli. El își duce acolo tot sufletul lui curat, împodobit cu cele mai alese daruri, își dă aurul vieții lui – și în schimb nu cere nimic și nu așteaptă nimic pentru el. Cum îl privesc cei pentru care se luptă – îi este aproape indiferent. Unii se uită la el prin sticla unui monoclu,

și-i întorc spatele, ca unui „fichu drôle”, de câte ori își permite să-și ridice nasul din hârtiuțele lui și să s-amestece în discuții privitoare la istoria neamului românesc, pe care numai ei au dreptul s-o știe, – alții, foarte puțini aceștia, îl prețuiesc ca pe un om care aduce partidului servicii ce nu se pot plăti cu bani; și doi, sau trei de-abia, în tot partidul, cunosc în el pe marele cântăreț și profet al poporului nostru. Aceștia îl iubeau în adevăr. Dar și ei ce puteau face? Venea vara, plecau toți la aer curat și la odihnă, unde ceteau cu entuziasm frumoasele articole ale neobositului Eminescu. El rămânea la post. Scria în fiecare zi câte un articol, traducea depeșele din străinătate, revedea informațiile și corespondențele, și adesea făcea singur toată corectura gazetei. Ideile conservatoare filtrate prin sufletul lui de o profundă bunătate și de o mare putere de înțelegere a rosturilor noastre, ieșeau limpezi, atrăgătoare, pline de căldura și de tăria sufletului prin care treceau și mai ales de sinceritatea aceea nobilă, pe care numai un poet mare poate s-o aducă și s-o păstreze întregă în luptele lui. În toate luptele lui. El nu se gândea la foloasele biruinței, la strălucirile triumfului sau la bogăția trofeelor, cum nu se gândea nici la greutățile și primejdiile războiului. Era poet, și se da tot – se dăruia tot. Dacă izbânda ideilor pentru care lupta ar fi cerut jertfa unei vieți omenești – nimeni nu ar fi fost mai gata, mai cu bucurie dispus să-și dea viața lui, ca blândul Eminescu. De fapt nu și-a dat-o? N-a stat el neclintit șase ani de zile pe zidul fortăreței conservatoare de la „Timpul” și n-a fost în toată vremea asta ținta tuturor săgeților înveninate din tabăra dușmană? S-a luptat până la cea din urmă licărire de gând, până când singur a simțit marele dezastru, care i-a smuls din inimă strigătul înviorător al deznădejdi:

„Ah, organele-s sfărâmate și maestrul e nebun!”

Trebuie să fie grozav sentimentul acesta al unui zeu al gândirii, care se vede amenințat în însuși atributul divinității lui! Să simți că mori, nu e așa de trist, mai ales când n-ai trăit degeaba pe lumea asta, – poate fi chiar o descărcare, o pregătire plăcută pentru odihna de veci. Dar să simți că-ți pierzi mintea, că n-ai să mai fii stăpân pe gândurile tale, că tot felul de temeri și de vedenii urâte au să năvălească în sufletul tău și n-ai să le mai poți alunga – să vezi cum te învăluie întunericul, și să știi c-ai să trăiești în mormântul acela de întuneric, și ai să te zbați și n-ai să mai poți ieși de-acolo – iată ce trebuie să fie în adevăr culmea suferinței omenești! Și culmea aceasta o atinge Eminescu la vârsta de treizeci și doi de ani!

...,Mă simt atât de bătrân, atât de obosit, încât degeaba pun mâna pe condei să încerc a scrie ceva. Simt că nu mai pot, mă simt că am secăt moralicește și că mi-ar trebui un lung, lung repaus, ca să-mi vin în fire. Și cu toate acestea, ca lucrătorii cei de rând din fabrici, un asemenea repaus nu-l pot avea nicăieri și la nimeni. Sunt strivit, nu mă mai regăsesc și nu mă mai recunosc... Aștept telegramele Havas, ca să scriu iar, să scriu de meserie, scrie-mi-ar numele pe mormânt și n-aș mai fi ajuns să trăiesc!” (Scria, din redacția „Timpului”, unui prieten).

Încă o dată nu putem învinovați pe nimeni. Dar un cuvânt amar, de-ar fi să-l spunem, l-am spune politicii noastre. Ea a cerut și a primit de la Eminescu toată viața lui – o viață nobilă, curată, sfântă – lamură de bunătate și de lumină, cum n-a mai fost alta. A luat viața asta fragedă și a făcut cu ea ce-a vrut: suliță de impus, trâmbiță de alarmă, scut de apărare, fașine, scară, târnăcop... tot ce-a vrut. Viața aceasta aparținea altei chemări. Ea era trimisă pe lume ca să creeze. Puterea asta o avea, și funcțiunea asta era a ei: să creeze lucruri înălțătoare și eterne. Și politica i-a spus: pentru mine astea nu fac nici două parale. Mie să-mi torni articole frumoase, în care o jumătate din oastea mea să fie ridicată în slăvi și cealaltă

→ jumătate să fie cufundată în iad – asta e tot ce vreau de la tine. Ş-a avut mai mult, decât a vrut, - pentru simplul cuvânt că sufletele mari dau totdeauna mai mult decât li se cere.

Ar putea trăi Eminescu. Ar fi azi om de şaizeci de ani. Om în putere încă. Doar duşmani ar avea mai mulţi. Noi nu l-am preţui mai mult. O, nu. Cu siguranţă nu. L-am întâlni pe stradă, am sta de vorbă cu el. Ne-ar plăcea să-l avem la petrecerile noastre... Şi încă nu l-am înţelege. Căci numai moartea-i dezveleşte pe oamenii aceştia şi-i arată cât au fost ei de mari.

Mă gândesc la sfiiala lui de copil, mă gândesc pe de altă parte la lipsa de orice sfiială a celor care se îndeasă morţiş la locuri pe care nu le merită, şi mă întreb: ce-ar fi azi Eminescu?

Diana Stoica

Semne poetice. Lut în imaginarul poetic eminescian

LUT. Semnul poetic **lut** actualizează în viziune poetică eminesciană ideea limitării ontologice a fiinţei umane, în perspectiva raportului dintre *suflet* – esenţă nemuritoare care asigură fiinţarea şi postfiinţarea – şi *corp*, componentă supusă efemerului.

1. În imaginarul mito-poetic, consubstanţialitatea **om-înger** relevă natura sacră a omului circumscrisă dimensiunii cosmice, în timp ce soarta pe pământ, în ipostaza umană a materialităţii corporale, poartă însemnele vremelnice: „*Un om se naşte – un înger o stea din cer aprinde / Şi pe pământ coboară în corpul lui de lut*” (O.IV, 158). Cu această trăsătură, imanentă condiţiei umane, sintagma poetică **corp de lut** sugerează îngrădirea existenţială: „Iar sufletul... o parte ce-n mine-a mai rămas / Să zboare-unde-l aşteaptă amorul în estaz / [...] / *Dar nu se poate încă... căci corpul meu de lut / Un sclav greoi şi rece – e sclav – dar e astut*” (O.IV, 175).

În sens metaforic, poetic, eliberarea sufletului din prizonieratul corpului absolutizează fiinţa poetică, cântecul devenind expresie a armoniei absolute: „*Când omul risipitu-i, un lut fără suflare, / Sufletul în afară rămâne surd şi orb: Un cântec fără arpă, o rază fără soare, / Un murmur fără ape, e suflet fără corp*” (O.IV, 162).

Pe fondul meditaţiei asupra lipsei de sens a existenţei, disocierea spirit / corp marchează o confruntare a fiinţei cu propriile limite, **lutul**, în relaţie cu epitetul *inert*, sugerează materia amorfă: „*Ce suflet trist şi fără de rost / Şi din ce lut inert, / Că dup-atâtea amăgiri / Mai speră în deşert ?*” (O.IV, 395).

În prima variantă a poemului **Mureşanu**, ipostaza istorică a fiinţei naţionale, devenită fiinţă poetică, îşi asumă misiunea de *Profet al luminii*: „*Profete al luminei ! În noapte-ţi te salut / Să vărs geniu de aur în corpul tău de lut*” (O.IV, 475). Aici, sintagma „geniu de aur” echivalează cu „nemarginile de gândire”, atribut al *Feciorului de împărat fără stea*, înzestrat cu gândire creatoare, condiţie a transcenderii poetului vizionar din realitatea fenomenală, deschiderea spre lumea mitului fiind asigurată de principiul luminii, consubstanţial creativităţii.

Raportat la viziunea biblică potrivit căreia pământul determină materialitatea fiinţei umane, lexemul **lut** se constituie în atribut al deşertăciunii omului: „*Văd sufletu-ţi candid prin spaţiu cum trece; / Privesc apoi lutul rămas... alb şi rece*” (O.I, 37), „*Pe când noi urmăream cu pasul cel rărit de întristare / Lutul palid, fără suflet, să-l depunem în pământ*” (O.IV, 45), implicând o confruntare a eului poetic cu finitudinea existenţei, prin conştientizarea, în momentul morţii, a condiţiei materiale: „*Atunci graiu-ţi dulce în veci este mut... / Atunci acest înger n-a fost decât lut*” (O.I, 38).

Ar fi prim-redactor la „Epoca” sau la „Conservatorul”. Atât, şi nimic mai mult. Politica ar fi mai avut de la el o sumă de articole admirabile, pe care mai târziu tot literatura ar fi trebuit să le culegă, pentru ca să se mai despăgubească de poeziile pe care poetul n-ar fi avut vreme să i le dea... Şi încolo, nimic. Canon mai lung. Decepţii mai multe. Iată ce ar fi avut Eminescu de la politică, până în cele din urmă.

Ah, ţăranul nostru, când zice el „politica” şi închide niţel dintr-un ochiul!... Toată istoria dureroasă a ticăloşilor noastre e în acest cuvânt, astfel rostit.

„Luceafărul”. Sibiu, VIII, 23, 1 dec. 1909, p.532-533.

În perspectiva pământului - principiu al fiinţării - semnul poetic **lut** aşează fiinţa umană sub semnul efemerului: „*Pământ nesimţitor şi rece / De ce iluziile sfermi / De ce ne-arăţi că adorarăm / Un vas de lut, un sac de viermi ?*” (O.IV, 275), „*Ce-ţi pasă ţie chip de lut, / Dac-oi fi eu sau altul*” (O.I, 181), (var. „*Ce-ţi pasă ţie din pământ / Dac-oi fi eu sau altul*”) (O.II, 405).

2. În meditaţia gravă din **Confesiune** asupra tragismului existenţei, structura metaforică **idol de lut** se constituie în imagine a sensului profan pe care-l dă omul în nimicnicie. Astfel, asumarea conştiinţei poetice de a distruge lumea, raportată la omul care face din pământ idol, devine salvatoare: „*Aciea este lumea... de-o sfărâmi – e sfărmată. / De sfărâm pe vecie acest idol de lut / Eterna pace-ntinde imperiul ei mut*” (O.IV, 501).

4. În interiorul procesului de resemantizare poetică, **lutul** este materia din care creaţia îşi extrage forma, aceasta devenind absolută în lumea ideală a poeziei: „*Pot s-o topesc în forma de lut care s-o poarte / Şi idealu-eteric în lut eu pot să-l prind, / Dar nu aici. – Aieca de viaţă n-are parte*” (O.IV, 176), Ca reprezentare a materiei informe, **lutul** se poate constitui în element al creaţiei, prin sublimarea elementelor – **apă** şi **pământ**: „*O cât de bine ştii tu natura ce a vrut / Când a făcut zăpadă şi diamant din lut*” (O.IV, 272).

5. În registrul colocvial, lexemul **lut** sugerează materia informă, prin dezvoltarea, în interiorul unei locuţiuni, a ideii insensibilităţii. „*- Cum? Ai observat ? / – Da, doară nu mă crezi că sunt de lut*” (O.IV, 535).

BIBLIOGRAFIE

I. Opera lui Mihai Eminescu:

Mihai Eminescu, **Opere** (Ediţia critică întemeiată de Perpessicius şi continuată de P. Creţia şi D. Vatamaniuc)

vol. I, Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II”, Bucureşti 1939;

vol. II, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 1943;

vol. IV, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1952.

*

Lucrare realizată în contextul unui proiect de cercetare, *Dicţionarul limbajului poetic eminescian*, realizat la Facultatea de Litere a Univ. „Al. I. Cuza” Iaşi, coordonat de prof. univ. dr. D. Irimia.

Stela Covaci

Remușcare

Inedit

Nicolae Labiș. Remușcare

În noaptea de 30 noiembrie 1956, în întâmpinarea celei de-a 21-a zile de naștere, Nicolae Labiș i-a dictat mai multe poezii prietenului și colegului său de gazdă Aurel Covaci, care știa să stenografieze.

Patru dintre poeziile acelei „Nopti de coșmar”, cum au numit-o cei doi, descoperind că sunt urmăriți de Securitate, pentru că s-au convins de adevărata față a ideologiei comuniste, au fost stenografiate și rămase, până acum, inedite.

Una dintre ele, *Remușcare*, păstrată în Fondul Literar „Nicolae Labiș” la Muzeul Bucovinei din Suceava a fost transliterată și o dăm publicității.

Douăzeci de zile după „Noaptea de coșmar”, Nicolae Labiș a murit în spital în urma provocării de către comuniști a accidentului criminal care i-a retezat viața.

Genialul poet își prevăzuse moartea, dar și renașterea!

Era fierbinte și calmă,
Deci, era și fierbinte, și calmă,
Însă ca niște țepi de arici
Ne împingea astfel răul și aici.
Erau și niște văluri care palmau aerul.
Oh, inima noastră se ridică – o vezi.
Dar toate cele nu le vei uita,
Dar toate cele nu le vei uita.
Tu singur n-ai să-l uiți,
N-ai să uiți scurtata mea durere deplină,
N-ai să uiți cărarea din ea pe care o lăcrimă
Prin renaștere să-l...
N-ai să uiți, n-ai să uiți.
Nu mă chema.
Chiar dacă nu mă chemi, mă vei chema
Când clopotul ivirii răsună
Prin moarte Zeu (zău) cine știe naștere (neștire) sau
Prin moartea mea – cine știe – naștere...

Adrian Voica

DISTIHURI*

Fragila domniță

În luminișul rochiei mov se revestește.
Cu diamante gâtul ei sărbătorește.

(a) revesti = a (se) îmbrăca.

*

Peisaj medieval

Căruța încărcată așteaptă la rohatcă.
Orașu-i stup vremelnic, cu nevăzută
matcă.

rohatcă = barieră de oraș.

*

Tata

Ochii ridic spre samară:
Umbra plutește, amară.

samară = culmea casei țărănești.

*

Nepotul de la Iași

Ca tânăr agronom, de ce te miri că
A noastră brazdă are sandomircă?

sandomircă = soi de grâu cu spicul de
culoare roșie deschisă, cu bobul mic, oval,
alb-gălbui, cultivat mai ales în Moldova.

*

Ochii nepoatei

Și cât ar vrea să fie lângă
Afurisita de sălângă!

sălângă = așchie, țandără.

*

Pesimist

Azi ne-am prins în sâmbură:

Socoteală strâmbă.

sâmbură = asociație, tovărășie.

Eufonii

Prima chemare

- Hai odată, Măriucă!
S-a făcut de săniucă!

*

A doua chemare

- Hai odată, Mărioară!
S-a făcut de sănioară!

*

A treia chemare

- Hai odată, Măriuță!
S-a făcut de săniuță!

sănioară = sanie mică de copii;
săniuță, săniuță.

*

Elogiu

Preacinstită sărăreasă,
Te-ai păstrat ca o mireasă.

sărăreasă = nevasta sărarului.

*

Credincios

Observat-am: sâr o danie,
Musai am sârdanie.

sârdanie = necaz.

*

Primăvară poetică

În versuri freamătă cuvinte
Ca frunzele pe noi sârminte.

sârminte = crengi.

*

În trecere

Pe-un pogon de sătuleț
Se ivi un săntuleț...

sântuleț = sfântuleț.

*

Amintire culinară

Încă ne mai mușcă
Dorul de sârbușcă.

sârbușcă = un fel de terci cu lapte;
ciorbă sârbească.

*

Approape salbă

Boierul an de an dă
Frumoasei o scarandă.

scarandă = monedă turcească de aur,
purtată la ureche sau în salbe.

*

Păcălița timidă

Se înroșește ca o coarnă
Cu fiecare nouă scoarnă.

scoarnă = scornitură, născocire.

* Din volumul aflat în pregătire,
Dicționar cu distihuri (DD).

Alexandru Mănăstireanu

Lumina educației, de Vasile Fetescu

O carte de excepție și o prezentare pe măsură a volumului, făcută de academician Alexandru Zub, fost conșcolar cu autorul la Șendriceni – Dorohoi.

Este un cadou prețios pe care prof. Vasile Fetescu l-a făcut școlii românești la începutul acestui nou an școlar.

Momentul ales e cum nu se poate mai bun și mai fericit pentru școală și slujitorii ei de toate vârstele și categoriile și nu numai.

Ca profesor pedagog și ca scriitor nici nu are nevoie să fie prezentat fiindcă în cei peste patruzeci de ani slujiiți cu pasiune mistuitoare la catedră, precum și în cele unsprezece cărți ce au ieșit din laboratorul lui de creație, a făcut tot ceea ce se putea face în acest domeniu.

Cartea în sine e și mai valoroasă pentru că nu pune pe primul plan principiile pedagogiei moderne cu enunțuri aride și docte, ci mai ales fațetele multiple ale practicii pedagogice de o viață.

Aici profesorul, omul, educatorul s-a confundat cu însăși școala și problemele ei multiple, ne ia frumos de mână și ne plimbă dezinvolt pe toate cărările pe care a umblat, făcându-ne mult mai ușoară înțelegerea întregului proces instructiv-educativ. Astfel călătorim prin mirificul „Copou” al Iașilor în toate anotimpurile, îl urmăm în tramvai ori în autobuz, pe trotuar sau stând pe o bancă observând atent furnicarul omenesc ce se mișcă în permanență, urmărim ca martori discreți discuția liberă, nudă, dintre un băiat și o fată, plus anumite prezențe ale autorului la întâlniri aniversare ale foștilor elevi, precum și alte momente pline ale activității sale.

Pornește de la educația inițială din familie subliniind importanța **celor șapte ani de acasă** și aducând elogiile familiei țărănești cu mulți copii și cu nevoi și mai multe, care a făcut o sănătoasă educație **prin și pentru muncă**.

Nu întâmplător echivalează **cei șapte ani de acasă** cu un doctorat în științe luat cu „Magna cum laudae”. Cu acest doctorat autorul a avut și marea șansă de a se pregăti ca educator la vestita și prestigioasă Școală Normală de la Șendriceni-Dorohoi, care avea înscris la loc de cinste acel „**decalog al școlarului**”, adevărat cod de conduită pentru viitorii învățători.

Educator cu vocație, autorul pune accent pe calitățile deosebite pe care trebuie să le aibă orice lucrător pe ogorul școlii, scoțând în evidență faptul că **educatorul nu este un funcționar oarecare, ci o personalitate adevărată cu înalte răspunderi sociale și morale**, care se impune prin ținută și calități deosebite.

Pentru educator catedra este precum altarul pentru preot. Dacă activitatea educatorului s-ar rezuma doar la catedră n-ar fi mare lucru.

Sfera de activitate și influențare a educatorului este considerabil mai vastă în afara școlii, extinzându-se la toate aspectele societății contemporane. Educatorul acționează și influențează toate categoriile existente în orice împrejurare adresându-se copiilor mici, tineretului școlar și universitar, părinților, bunicilor și chiar autorităților și factorilor de decizie ca om care a iubit cu pasiune școala și profesia, pentru care **a ars ca o flacără**, s-a impus printr-o serie de calități deosebite, precum și o ținută exemplară în orice împrejurare l-a pus viața și societatea. Evident, autorul nu se poate împăca cu situația actuală din școlile de toate gradele subliniind negativ lipsa uniformelor școlare și **înfierează vestimentația tranziției postdecembriste care frizează bunul gust și minima decență** – în școală și în afara ei.

Nu e de acord nici cu unele structuri din învățământul superior postdecembrist care s-au transformat în fabrici de diplome, fără acoperire valorică.

După pensionare, când i s-a propus să lucreze într-o asemenea instituție a refuzat cu deplină demnitate să adopte atitudini mercantile, neabdicând de la principiile morale care l-au călăuzit pe tot parcursul profesiei și al vieții de cetățean model.

Pensionat din oficiu, deși ar fi vrut să-și conducă ultima serie de elevi la momentul absolvirii, devenit incomod pentru unii factori de decizie, prof. Vasile Fetescu a continuat să slujească școala și profesia prin cele unsprezece volume pe care le-a creat, împărțându-ne tuturor vasta sa experiență vocațională.

Cunoscându-i neastâmpărul creator cu siguranță că vom avea noi surprize publicistice din partea unui om care folosește cu înțelepciune și înaltă răspundere morală *o singurătate* ce i-a fost impusă de nedreptatea unei sorți vădit potrivnică.

Din unele subtitluri întâlnim și momente de amărăciune ale autorului, fapt care ne face să ne solidarizăm cu el și să suferim și noi, dar întâlnim și momente extrem de emoționante de la unele întâlniri de promoție, precum și întâlniri cu foștii elevi, adevărate torțe de lumină răspândite pe tot cuprinsul țării.

Cu texte scurte, fluente și bine scrise într-o curată și corectă limbă română, foarte ușor de înțeles chiar și de oameni cu mai puțină școală, „LUMINA EDUCAȚIEI” umple un gol și slujește convingător înaltul țel al educației în societatea noastră de astăzi și de mâine.

De veți avea norocul să deveniți posesorul acestei cărți înțelepte sunt sigur că n-o veți lăsa din mână până la parcurgerea întregului conținut, iar unele subtitluri și pasaje le veți reciti chiar de mai multe ori pentru frumusețea lor intrinsecă.

Gh. Râmboiu-Bursucani

Meditație despre George Tutoveanu

Brăzdat-ai țara-n lung și-n lat
Sămânță având slova
Dar Tutova te-a fost chemat
S-o semeni în Moldova.

Și te-ai întors răpus de dor
De Tutova frumoasă
Căci nu e dor mai arzător
Ca dorul de acasă.

Atât de mult ai îndrăgît
Meleagurile-acele
Că toată viața ai trudit
Și ai rodit pe ele.

În suflete-ai adus prinos
Zestrea ta de cultură
Și tot ce-ai avut mai frumos
Lumină și căldură.

Căci oaze de lumină sînt
„Albastru” și „Balade”.
„Sonete”, „Tinereță”-s cânt
De viață, nu-s șarade.

Iar „Poezii alese” sînt
Omăgiu adus slovei
Acestui încercat pămînt
Dar drag – cel al Moldovei.

De-aceea când te-ai îndreptat
Spre zările albastre
Tu ai rămas viu și curat
În sufletele noastre.

Iar când sfârșitu-și ne-a vestit
Clopotul de aramă
Să știi că nu ai fost jelit
Doar de Moldova-Mamă

Ci de întregul nost popor,
Că-n veci rămân tezaur
Doar cei ce lasă-n urma lor
Vii amintiri – de aur.

Cert pentru-al nost Bărlad rămâi –
Pe veci – „Olimpianul”
Pedant, dar drept cum altul nu-i,
Academicianul.

Vasile TURCULESCU

Versuri cu cimilituri

- Itinerar enigmistic -

Calitatea enigmisticii se exprimă prin ingeniozitate, fantezie și versificare, toate acestea crescând de-a lungul timpului. Și trebuie să spunem că vin de foarte departe, din antichitate. Pentru că omul a simțit această mare plăcere și continuă să o aibă mereu.

Noi avem un adevărat tezaur al ghicitorilor, al cimiliturilor, crescut și dezvoltat prin șezătorile trecutului. Acum însă, enigmistica, deși are mijloace de comunicare dezvoltate prin publicațiile vremii, pare să bată pasul pe loc, cu mărunțișuri.

Un semnal în acest sens a apărut de curând prin articolul lui Serghei Coloșenco, publicat în revista „Academia Bărlădeană” nr. 2 (27), trim. II, 2007. Aș vrea să susțin și eu această acțiune înfățișând frumusețile enigmisticii prezentând o carte a unui rebusist reputat, intitulată „Versuri cu cimilituri”, de Andrei Ciurunga, București, 1997. În subtitlu cartea are un „istoric

enigmat”, care cuprinde *Anagrame, Metagrame, Șarade, Scarturi, Zeppa, Ligamente, Fantezii, Când Muzele se amuză, Un zâmbet rebusist, Dedicății cu accent*. În total – 65 de probleme în versuri.

O caracterizare a acestor titluri:

Anagrama este un test enigmistic, prin care schimbând ordinea literelor unui cuvânt fără a i se adăuga sau omite vreuna, obținem un alt cuvânt cu sens diferit. SPORT, PROST.

Metagrama este problema în care ni se cere să înlocuim o anumită literă a unui cuvânt printr-o alta, pentru a obține o noțiune cu sens diferit. BARCA, BASCA.

Șarada este acel procedeu enigmistic care constă în a fragmenta un cuvânt în părțile lui componente și a le defini în parte și apoi în total. FAR-MAC-IE = FARMACIE.

Scartul este problema în care extrăgând o literă dintr-un cuvânt obținem o nouă noțiune cu înțeles diferit. FRACTURĂ – FACTURĂ.

Zeppa este un joc în care adăugăm unui cuvânt ales o literă sau o silabă pentru a obține un nou cuvânt cu sensul total diferit. BĂBĂTIE-BĂRBĂTIE.

Ligamentul. Problema în care se cere să unim sfârșitul unui cuvânt cu începutul celui următor pentru a obține o noțiune nouă. În expresia CONACUL PĂRĂSIT obținem CULPĂ.

Când Muzele se amuză. S-au introdus cu bună știință câteva greșeli de cultură generală și cititorii sunt invitați să le depisteze. Cartea conține 65 de probleme.

Partea dificilă pentru mine constă în alegerea, acum, a unui număr de câteva jocuri enigmatice care să arate frumusețea adevărată a acestor creații. Am noroc că toate sunt frumoase. Un efect convingător va apărea când rebusiștii vor prezenta revistelor jocuri de înaltă calitate și frumusețe.

Călătorie (anagramă în 5 litere)

Mărețul zilei astru răsare dintre nori
mai galben ca lămâia. E toamnă, frig și
ceață.

El nu mai luminează ca de atâtea ori
nici raza lui fierbinte n-o mai simțim pe
față.

Dar noi zburăm prin țară sub slabele-i
lumini
și admirăm în goană, din trenul ce ne
poartă,
mari așezări urbane cu blocuri și grădini
ivite pretutindeni pe-a țării noastre hartă.

(SOARE-ORAȘE)

Prin munți (anagramă în 7 litere)

În zorii zilei dintr-un august blând
m-am îndreptat spre munții de aramă,
pân-am ajuns într-un oraș, pe când
bătea lumina-n carpatina coamă.

Și-acolo, printre brazi, mai sus de fagi,
cu fruntea-n slavă fluturau spre soare
simbolurile țării mele dragi
desfășurate-n zi de sărbătoare.

(PREDEAL - DRAPELE)

În jocul viu (metagramă: xxxxxxox)

E horă-n sat. Și iată-le pe rând
venind de-a valma fetele găsite
cu ii și fote – și pe cap purtând
podoabe de mătăsuri înflorite.

Se prind în jocul viu, amețitor,
lovesc pământul mai încet, mai tare,
și nu se lasă când pe fruntea lor
apar rotunde boabe de sudoare.

(BROBOADE - BROBOANE)

Regina misterioasă (Șaradă: 4+3+3)

Cuvântu-ntreg e lung, însă se poate
să-l fragmentăm, ca să-l ghicim ușor.
Întâia parte-nseamnă „jumătate”
dintr-un întreg – și-o folosim cu spor.

A doua parte-i braț cu flori mărunte,
cu frunze și cu fructe uneori,
iar partea treia-i vârf înalt de munte
în Creta, ce se-nalță până-n nori.

Unind aceste părți dăm de-o regină
stăpâna suspendatelor grădini,
ce ne-a rămas în cărți ca o lumină
sau ca mireasma gingașilor crini.

(SEMI+RAM+IDA = SEMIRAMIDA)

În parc (scart: xxoxx)

S-a așezat un domn pe banca mea
din scuar, căci mai erau destule locuri.
Am înțeles, privind la haina sa,
c-ar fi un meșter ce înalță blocuri.

Ieșisem să mă plimb prin cartier
și-am cumpărat la debit o gazetă
ca să-i parcurg cuprinsul efemer
lângă vecinul meu în salopetă.

(ZIDAR - ZIAR)

Vioara și condeiul (zeppa: xooxxxxx)

Maestrul tânăr, viguros pe-atunci,
își acorda cu dragoste vioara
și-atât de minunat cânta, că-n lunci
îl ascultau arinii toată seara.

Iar când a prins o notă mai de sus
a pus pe strune sacrele poeme
create de-un poet ce n-a apus,
ci luminează veșnic peste vreme.

(ENESCU - EMINESCU)

Excursie (Ligamente: 8, 5, 6, 5, 6, 5)

Stătuse ploaia ce cădea din cer,
ne scuturam ca rațele de apă
sub stuful galben, ce foșnea stingher
din puful ud al vârfului de-o șchioapă.

Sedeam atât de singuri amândoi!
N-aș fi sperat o astfel de minune.
Plecuse grupul undeva-n zăvoi,
erai cu mine – și-a-nceput să tune.

Am alergat răsând sub un castan
cuprinzător, așa, cât o odaie
și tu ți-ai pus în creștet un turban
uscat, tot așteptând a doua ploaie...

*Aflați numele a trei poeți și trei
prozatori ai literaturii române
contemporane.*

(CERNESCU – FULGA – DOINAȘ –
RAICU – STANCU – BANUȘ)

Eminesciană (Fantezie)

S-a ridicat în slavă luceafărul de seară,
stropind cu aur lacul și codrii milenari.
Flori de călin, sfioase, se bucură de vară,
tăcută cade noaptea cu vălurile mari.

De-o grea melancolie îmi stă ființa arsă
de când mi-ai spus adio pe negrele poteci,
lăsându-mi doar dorința de-a te vedea
întoarsă
și nici măcar nădejdea de revedere-n veci.

Cu ce singurătate m-ai pedepsit anume!
Amara despărțire m-a smuls din preajma ta,
răpindu-mi și speranța ce-o mai nutream pe
lume
c-am să-ți sărut mână de-ai să revii
cândva...

*În fiecare vers de mai sus am inclus câte
un titlu din poeziile lui Mihai Eminescu.
Aflați-le la prima lectură.* (Lucaefărul, Lacul,
Călin, Noaptea, Melancolie, Adio, Dorința,
Revedere, Singurătate, Despărțire,
Speranța, Mănușa)

Visul (Fantezie)

Când intru-n pat, îmi pun cămașa
lui Procust – și mă învelesc frumos
cu anteriorul lui Pepelea. Jos
l-am rupt pesemne când am fost cu prașa.

Adorm... Și văd măgarul lui Columb
cum paște prin grădinile Pandorei.
E doar un vis. Dar ceasul aurorei
l-a prins în lanul de porumb.

Călcăiul lui Damocles de mi-ar fi
la îndemână, chiar de la răscruce
pe firul Danaidelor m-aș duce
și tot așa aș da de el și l-aș goni.

*Cunoscând că în versurile de mai sus
am dat doar jumătatea (lipită anapoda!) a 12
expresii celebre, vă invităm să le reconstruiți.*
(Patul lui Procust, Cămașa Dejanirei,
Anteriorul lui Arvinte, Cuiul lui Pepelea,
Măgarul lui Buridan, Oul lui Columb,
Grădinile Semiramidei, Cutia Pandorei,
Călcăiul lui Ahile, Sabia lui Damocles, Firul
Ariadnei, Butoiul Danaidelor)

Foarte amuzant ciclul „Dedicații cu accent”.

Unei codașe

Îți trimit pe-această filă
o povață nobilă:
fii la lucru mai mobilă
nu sta ca o mobilă!

Lupului ce-și schimbă părul

Te privesc în taină,
lacomă jivină:
tot în altă haină
și mereu haină.

Unei amatoare de dans

Prinsă-n sarabanda
unui dans cea-cea,
rămăsese Sanda
numai c-o sanda.

„Versuri cu cimilituri” este o lucrare
foarte frumoasă și cred că și o prezentare
succintă, ca aceasta de față, poate să ajute
la înfrumusețarea continuă a enigmisticii.

Personal sunt un admirator al
„Ghidului enigmistului”, de George Sanda,
cu reguli bine stabilite pentru o mulțime
considerabilă de jocuri și e bine să fie
consultată în această acțiune de
reactualizare a enigmisticii.

Versurile cu cimilituri ale lui Andrei
Ciurunga mobilizează prin frumusețea
versului.

Iată mijloace care trebuie să stimuleze
și să înfrumusețeze.

O piatră de mormânt pe Valea Bârzotei, în comuna Pochidia

Gheorghe Gherghe
Cristi Onel

La sud de satul Tutova se varsă în râul Bârlad, pe partea stângă,
un mic pârau, Bârzota, cu debit permanent, având izvoarele lângă
satele Cotoroia și Cerțești. Pârâul formează o vale cu urme de
locuire din neolitic și până în prezent¹.

Foarte bine sunt reprezentate urmele de locuire din perioadele
preefeudală și feudală. Așezările medievale sunt menționate și în
documentele emise de domnii Moldovei, începând cu sec. al XV-lea.

Primul document este din 5 aprilie 1445 (6953) și a fost emis la
Suceava de Ștefan voievod, domn al Țării Moldovei, fiul lui
Alexandru cel Bun. Prin acest document se întărea fraților Mihail
logofăt, Duma postelnic și Tador, fiii protopopului Iuga mai mute
sate în diferite părți ale Moldovei, dar și „satele pe Bârzotea, anume
unde este Ciunca Stan și unde a fost Ciunca Giurgea, și mănăstirea
lui Ciunca Stan”².

După trei ani, în 15 iulie 1445 (6956) Petru voievod, domn al
Țării Moldovei, alt fiu al lui Alexandru cel Bun, a emis la Suceava un
document prin care se întărea fraților Cernat Ploscar și Șteful un
întins domeniu în zonă cuprinzând: sate, seliști, locuri pustii, prisăci,
mori, iazuri, gârle, dar, „[...] și, la «obârșia» Bârzotei, o prisacă, la
fântâna unde a fost călugărul”³. Acest loc se afla în stăpânirea lui
Șteful Cernătescu și în 24 septembrie 1468 (6976)⁴.

În 8 decembrie 1466 (6974) Ștefan cel Mare a emis un document

prin care Tatul de la Bârzota, „[...] a vândut din uricul său și din
hotarul său un loc din pustie pe Bârzota, anume unde a fost
mănăstire, și pe acest pârau, și până la hotarul lui Crăciun, și până la
gura acestui pârau. Și l-a vândut slugii noastre, Bodea de la
Dumbrava, pentru patruzeci de zloți gata, ca să-și facă Bodea sat și
să-și facă prisacă”⁵.

În sec. al XVII-lea apare în documente satul Pochi pe valea
Bârzotei. Părți din acest sat au ajuns în stăpânirea lui Isar crucer,
prin cumpărături de la răzeși⁶.

Urmașii săi nu și-au putut menține stăpânirea asupra tuturor
proprietăților de pe Valea Bârzotei. Dintr-un document din 9 martie
1688 (7196), cunoaștem că în urma unor neînțelegerii ivite între
Anghelușa Isăroaia și Anița, soția lui Chiriac Sturza, fost mare
spătar, care avea proprietăți și la Sălceni, satul Popi a ajuns în
proprietatea familiei Sturza⁷.

La începutul secolului al XIX-lea, satul Popi a ajuns în
proprietatea lui Iordache Dia. Descrierea familiei Dia în concepția lui
C. Sion, ne aduce și câteva informații.

„Grec, mai mult de 100 de ani venit și rădicat la boierie,
făcându-se pământean prin însurarea cu o fată Catargiască de pe care
au luat moșia Râstoaca de la ținutul Putnei, care acum este a casei
fratelui meu, banul Nicolae Sion, Pochii Diei de la ținutul Tutovei, ce

- continuare în pagina 20 -

Vasile Fetescu**Privirile**

Oricine știe că există un dialog
al privirilor
cu o forță de comunicare
mai puternică
chiar decât cea a cuvintelor.

Din ochii îndrăgostiților
pornesc fluxuri afective
scânteietoare și fierbinți,
cu raze din zori,
care se îndreaptă și pătrund
în inima pereche.

Pline de iubire,
mângâiere și alinare
sunt privirile mamelor
cu care ele își învăluiesc
copiii.

Încântătoare,
ca irizările de curcubeu,
sunt privirile partenerilor
de cuplu,
care își împărtășesc
iubirea.

Blânde, duioase și calde
sunt privirile adevăraților
prieteni.

Triste și înnegurate,
ca cerul plumburiu,
sunt privirile celor ce

și-au pierdut
sănătatea și speranțele.

Încețoșate, obosite și
neputincioase
sunt privirile bătrânilor
însingurați.

Încărcate de inocență,
nedumeriri și interogații
pornesc priviri din ochii
de copii.

Pătrunse de ură,
ca niște săgeți otrăvite,
în stare să străpungă
și platoșe oțelite,
sunt privirile celor
ce se urăsc și
se dușmănesc.

Cu reticențe, dispreț
sau indiferență,
privesc telespectatorii
pe cei ce umplu,
zi de zi, ecranele televizoarelor
cu figurile lor satisfăcute,
pentru a-și face propagandă
în vederea viitorului scrutin.

În dialogul nerostit
al uităturilor
întâlnim priviri ce

imperative sau persuasive,
de aprobare sau
dezaprobare,
încurajatoare sau
prevenitoare,
priviri calde, ca inima
de mamă,
sau reci ca
ghețurile Arcticii,
priviri deschise, luminoase
sau tainice,
priviri acuzatoare sau
iertătoare,
arogante sau umile,
priviri optimiste
ori resemnate...

Se poate vorbi,
fără îndoială,
de un limbaj diversificat
și nuanțat al comunicării
prin intermediul
privirilor.

Ar putea, oare, cineva
să cuprindă
în paginile unui text
impresionanta gamă
a diversității și
expresivității privirilor?

Eu nu mă încumet.

Picătura

Lumea,
acest miracol al existenței,
este alcătuită din
picături umane,
fiecare pământean fiind
doar un strop
din oceanul imens
al umanității.

Și ziua,
și luna și anul
și deceniul
sunt doar *picături*
de timp, curgător,
ca apele râurilor,
ce alcătuiesc viața omului.

Durata vieții umane?
o picătură din veșnicie.

În picătura mea de viață,
presărată mai mult cu

obstacole și drame,
am trăit
și clipe de fericire,
în copilăria timpurie,
și *momente* de dragoste
curată și împlinită,
m-am bucurat și de
picătura de noroc
ce m-a ajutat
să pășesc pe calea
învățăturii
și a unei profesii onorante,
iar pe măsura maturizării
să dobândesc
picătura de înțelepciune
ce m-a călăuzit
în viață,
ca un sftenic credincios
să vină.

Cred în puterea ei
magică

și de aceea mă întristez
și sufăr
când așteptarea este zadarnică.

Dacă aș fi convins
că vine
ispitită de aburii
de cafea,
cred că aș deveni
un înrăit consumator
al acestui drog.

Îi compătimeșc
pe frații mei
care încearcă
să-și seducă muzele
nu numai cu aburii
și aroma cafelelor
fără număr,
dar și cu fumul țigărilor
și vaporii de alcool.

Ioan Baban

Lucian Vasiliu microportret literar

Poet, prozator, eseist, membru al U. S. din România, Lucian Vasiliu s-a născut la 8 ianuarie, 1954 în localitatea Puiești, jud. Vaslui. Până în 1968 a urmat cursurile școlii primare și gimnaziale din târșorul local (unde se născuse cu mai mulți ani în urmă Felix Aderca). Cursurile secundare le-a urmat la Liceul Teoretic „M. Eminescu” din Bârlad. În 1972 își ia bacalaureatul și se înscrie la o școală postliceală de biblioteconomie din București, absolvită în 1974. În același an a devenit bibliotecar la Biblioteca Institutul Politehnic „Gh. Asachi” din Iași, unde a funcționat până în 1980. Din acest an a devenit muzeograf, apoi director al Muzeului Literaturii Române de la vestita „Casă Pogor”, recent renovată, și coordonator al revistei „Dacia literară”. A debutat în „Convorbiri literare” în 1973 cu versuri. Editorial a debutat în 1981 cu volumul „Mona-Monada”, primit elogios de critica literară. Lucian Vasiliu este azi un poet cunoscut, premiat cu prilejul unor festivaluri naționale de poezie cum ar fi: „Nicolae Labiș”, Suceava, 1979; „M. Eminescu”, Iași, 1983; premii ale Asociației Scriitorilor din Iași pe anii 1990, 1994, pentru poezie și din 2004 pentru proză. Ca o încununare a succeselor literare, este membru al PEN Clubului European din 1990.

Activitatea literară a lui Lucian Vasiliu este complexă și cuprinde o arie largă de preocupări: poezie, proză, publicistică, eseistică la care se adaugă cea de editorialist. Majoră rămâne însă poezia, artă în care s-a impus ca unul din promotorii noii direcții literare a Momentului '80, deschisă de „Desantisti” lui Mircea Nedelciu și autorii volumului „Aer cu diamante” al grupului din jurul lui Mircea Cărtărescu, Ion Stratan, Florin Iaru, Nichita Danilov, Ion Bogdan Lefter, Alexandru Mușina și alții, supranumită și generația optzecistă, cultivând o lirică postmodernistă. De altfel, în „O tipologie a poeziei contemporane”, Mircea Cărtărescu semnalează trei direcții poetice ale momentului: modernistă, postmodernistă și avangardistă („de avangardă”).

Eugen Simion consideră că Lucian Vasiliu face parte din grupul care cultivă „poetica vechii avangarde” (1) poeți ironici, ludici și fanteziști, consumatori ai drogului numit „image” și i se pare interesant că acest produs literar se manifestă în „elegiaca Moldovă”. Poetul s-a impus cu volumul „Mona-Monada” în care se arată „ostil față de teme tradiționale ale poeziei și chiar față de sintaxa ei”, manifestându-și opțiunea pentru o sintaxă confuză, incongruentă”. (2) Parcurgând poemele din primul volum, ceea ce este evident la prima vedere este teribilismul limbajului poetic, dacă îl mai putem numi așa, pentru că poetul ignoră tot ceea ce ține de „tradiție”. Metafora trebuie gătită, sintaxa siluită (nu s-a ajuns până acolo pentru că ar deveni totul incoerent, și încă se mai dorește, până cine știe când, o „logică” poetică „illogică la modul sublim”, ca să-l cităm pe Macedonski).

Dar metafora ne joacă feste și nu părăsește ringul, oricâte obstacole s-ar așeza în calea ei. „Temeliile inerției” nu pot fi clintite. „Am scris șapte poeme fundamentale/ dar tuturor le-am dat foc; / nu am putut salva de la incendiu / decât / acest deget...”. Poetul se mișcă într-o lume întoarsă pe dos, cu reperatele dereglate, lucrurile nu mai au nicio noimă, există pur și

simplicu într-o stare fantasmagorică: „noaptea sparg lemne unei foste artiste de circ”; „contemplant... Dama de pică / înconjurată de centauri”; „Sunt deținutul/ pământului ficatului inimii creierului./ Ei îmi sunt dictatorii...”; „Aș putea să cânt diafanul crin./ Aș putea/ să vă sucesc gâtul cu Metafora.../ Nimic din toate acestea...” Există și o „EA”, dar poezia de dragoste e o proiecție la fel de absurdă: „În noaptea asta EA nu vine/ Aștept. / Extaz: sexul unui cal pe malul/ Eufratului./ EA nu vine. Amână cu încă / o noapte / vederea panoramică a trupului / firav / vederea mâinilor subțiri...” și în peisaj mai apare o „bufniță rănită”, un „șobolan înecat în Bahlui” etc.

Eul liric are proiecții existențiale preplacentare: „Secvențele obscure / în care mi-am surprins părinții / chiar ele, în obscenitatea lor / m-au ajutat să înțeleg / noaptea / de ianuarie 1954 de la genunchi în sus / și trupul Mierlei, fraged / în gura șobolanului...”; „Incapabil să rostesc un cuvânt / în așteptarea semnelor prenatale: despre anul ce va să vină / se vorbește în șoaptă - / îl aud în camera de alături / pregătindu-și armele secrete.”

Șapte dintre poemele primului volum se intitulează „Mona-Monada” și cu siguranță au valoare simbolică (în manuscris au fost probabil 15). Are dreptate E. Simion când afirmă că „una spun poezii și alta scriu”. Dar teribilismul din primul volum nu va mai fi reluat la aceeași dimensiune în „Despre felul cum înainte” din 1983. O înseninare a imaginarului este evidentă chiar din primele poeme (vezi „Mic tractat despre prietenul Zenumud (I)”: „Suntem în iarnă. Un vâl de cenușă pe față: / mâinile ochii gura îngheață. / Dacă nu te apropii, totul e bine: / poți admira în liniște bătălia îngerului cu mine.” Motivele poetice sunt de data aceasta calme, dialogul poetului cu sine însuși e profund și meditativ, chiar dacă din când în când mai apare și câte un șobolan. („Șobolanul Bosch”) dar cu un profund sens metaforic. Prozaismul impus de „normele” postmoderniste se menține (vezi „Fragment de text salvat dintr-un incendiu Neronian”).

În „Fiul omului” se pare că poetul aspiră spre un echilibru clasic, practică uneori chiar versul tradițional. Este mai mult ca sigur că aprecierea lui E. Simion privind avangardismul de început trebuie corectată. Un număr mare de poezii din volum (33) se intitulează „Monada”, dezvoltând un motiv profund meditativ. Monada e starea inițială din care pleacă orice început spre împlinire. Prin ea poetul „cântă” iubirea, își caută identitatea, își împlinește devenirea, prin ea trece timpul, prin ea își simte fragilitatea și efemeritatea făpturii. „Sunt un om blindat... / numai în dreptul inimii / se află / o spărtură, / prin care pătrunde / Corbul / și mă fură...”; „Noaptea / îngănăm / marșuri / funebre / fiecare / în / amintirea / celui alt; „Astă-noapte / m-a vizitat Îngerul / somându-mă : / „Fă-ți bagaje! / Măine te ridicăm de la domiciliu!”; „Dincolo de tine

cresc eu, / fiu credincios al mentei sălbatice, / gropar al metaforelor vagabonde...”

Aceeași stare este prezentă și în „Verile după Conachi”. Poezia se definește de data aceasta la modul absurd: „poezia lua înfățișarea / unei căruțe încărcată cu pepeni”. Vinovată e „discopatia”, „sciatica divină”. Prezența unor mari poeți sau personaje ne amintesc totuși că eul liric vine din lumea poeziei, a cărților mari, Omar Khayyam, Apollinaire, Cehov, Dostoievski (Mășkin). Este reluat motivul scrisorii („Discopatie XIII”), la „ora matinală”, poetul scrie „cu mucusul unui plumb nătâng / care se plânge de dureri lombare”. Iubita este un fel de „cale ferată” spre care poetul trebuie să înainteze „Cu un felinar / luminând traversele... / un milion de traverse.” Dar atunci când ajunge lângă Euridice starea e una aproape normală: „Când se ivește / inima îmi bate mai tare / încât clopotele / din poemele lui Poe / încep să vibreze...”

E drept că poezia care coboară „în stradă” se lasă greu comentariului. Problema este cea a receptorului, el trebuie să caute calea de comunicare cu poetul și nu invers. „Ingineria poemului de dragoste” pune în lumină o altă trăsătură a postmodernismului, prozaismul, epicul. Fantezia e de data aceasta dominantă, prin ea poetul vede o lume stând sub un cotidian alterat, obiectele care-l compun stau sub semnul absurdului absolut. L. Ulici o vede ca „o sfidare a cotidianului prin descompunerea minuțioasă a detaliilor... ori prin refacerea din unghi liric... a clipei”.

Fantezia, ironia, „imaginația scormonitoare sunt dominante ale acestei lirici. Sunt prezente obiecte stranii, personaje reale, aluzii, nume întoarse pe dos ori pur și simplu adunături de consoane și câteva vocale cu o sonoritate bizară, arhaisme numere, titluri lungi, logos diperat, stil reportericesc, inserții etc.

Capacitatea de a vedea lumea dintr-o altă perspectivă poetică îl impune pe Lucian Vasiliu drept unul din marii poeți actuali. Prozatorul aplică într-un fel aceeași tehnică narativă promovată de grupul „desantistilor”. Cum multe pasaje din „Ingineria poemului de dragoste” aveau caracter epic și nu numai, în volumul de proză scurtă „Grenade și îngeri” descoperim și un prozator original. Și aici autorul își pune în valoare atributele creatoare; la fantezia, umorul și ironia care îl caracterizează, se adaugă sarcasmul și autenticitatea. Uneori țintele sunt ușor de descoperit, chiar numele personajelor sunt autentice. Volumul începe cu un „Exordium”, o introducere cu caracter programatic în care sunt amintite „instanțele narrative” și obiectele care îi stau autorului la îndemână ca să înceapă acțiunea propriu zisă. Expunerea la persoana întâi asigură autenticitate „atât cât se poate avea încredere într-un autor”. Motivele epice sunt deseori (nu ne putem feri de asta) caragialiene. „Zvetlana și Servus” e un cuplu anonim și aduce în scenă mediocritatea și ratarea.

„Apus de soare la Văratec” revalorifică specia scrisorii literare iar personajul este un tânăr aflat la porțile creației sub semnul derutei. „Invazia” este o parabolă. Eroul este un

ecologist, chinuit de neliniști metafizice, e obsedat de un oțetar devorat de omizi și are, precum Blaga, intuiții abisale, în trunchiul oțetarului (nu al gorunului) se află propriul său sicriu. E posibil să fie în toate acestea și o parodie. Vicențiu Donici (Donose?) este eroul nuvelei „Grenade și îngeri”, un fel de microroman elegiac.

Publicistul și eseistul Lucian Vasiliu este prezent în presa literară cu eseuri, articole, note și comentarii cu o tematică diversă. Câteva titluri sunt revelatoare: „Mierla lui Grigore Vieru”, în „Școala Bărlădeană”, „Lucianogramă”, idem, „Dada într-o pagină dactilo”, în „Ateneu”, „Alt dialog cu Costachi Conachi”, în „Arta tecuceană”, „Curriculum vitae”, în „Bârladul”, „Seisme” / In memoriam, Aurel Dumitrașcu, în „Dacia literară”...

OPERA: „Mona-Monada”, 1981; „Despre felul cum înaintez”, 1983; „Fiul omului”, 1986; „Verile după Conachi”, 1990; „Dincolo de disperare”, 1995; „Tanz der Monedem”, ed. rom.-germ., Dionysos Verlag, Germania, 1996; „Cambei în China”, 2000; „Grenade și îngeri”, 2001; „Albumul Iași”, în colab., 1996; „Să alergăm împreună”, roman, 1985; „Lucianograme”, poeme, 1999 etc.

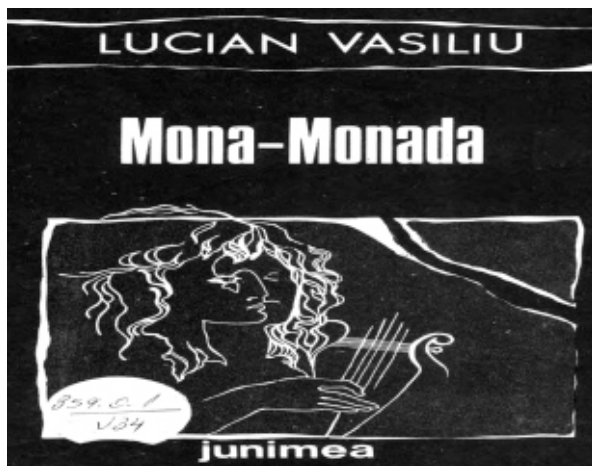
Referințe critice: N. Busuioc, „Oglinzile cetății. Dialoguri ieșene”, vol. III, 1996; Ioan Holban, „Salonul refuzaților”, 1995; E. Simion, „Scriitori români de azi”, IV, 1989; R. G. Țeposu, „Istoria tragică”, 1993; Ion Rotaru, „O istorie...”, vol. III, 1987; M. A. Diaconu, „Instantanee critice”, 1998; D. Corbu, „Generația poetică '80”, 2000; N. Leahu, „Poezia generației '80”, 2000; Gh. Grigurcu, „Poezia română contemporană”, vol. II, 2000; Al. Cistelecă, „Top ten”, recenzii rapide, 2000; Al. Călinescu, în „Cronica”, 30 ian., 1987; D. Chioaru, în „Transilvania”, 6, 1987; V. Mihaiu, în „Steaua”, 8, 1990; C. Moraru, în „Vatra”, 7, 1995; Al. Pintescu, în „Poesis”, 10-12, 1999.

Note: 1, 2. Eugen Simion, op. cit. p. 519

Cometa desăvârșită

Vino cu mine
Unde te-oi duce, nu va ști nimeni
Cu cine voiesc să te-asemeni.
Ne-om naște poate pe-altă lume,
Departa de oameni...
Iubirea nu se va afla sub nicio prigonire.
Eu îmi voi duce somnul adânc spre desăvârșire
Pe urmă poate-i bine să m-arunc
Precum cometa care străbate planete.
Te voi strânge la piept, arzându-ți
iubirea sub un foc înțelept.
Eu sunt un rug ars,
Tu – desăvârșirea!..

Diana Daniluc

Gheorghe Clapa

Scurt istoric al comerțului bârlădean (II)

Activitatea comercială a Bârladului intensificându-se și fiind „pricină de neînvoială” între locuitori asupra adunărilor de târg, prin documentul din 1801 decembrie 7, se fixează următoarele trei locuri: „carăle cu sare i cu făină, i cu legumi și cu orice alta” se vor aduna pe medianul din mijlocul târgului între biserica „Sf. Dumitru” și biserica gospod (Domnească) și în medianul de la biserica Ducăi (Vovidenia); iar adunarea vitelor să se facă „unde au fost ocolul din vechiu, lângă movilă (biserica „Sf. Voievozi”).

Importanța bâlcii este foarte importantă: aici vin cumpărători de pretutindeni, asigurând domniei un venit însemnat, fapte care duc la situația de a se statornici prin documentul din 1837 februarie 10 – patru zile de iarmaroc în cursul anului; la 23 aprilie „Sf. Gheorghe”, la 20 iulie „Sf. Ilie”, la 14 septembrie „Ziua Crucii” și la 8 noiembrie „Sf. Voievozi”.

Cererea de iarmaroc fiind la ordinea zilei și păstrându-și importanța lor economică, vedem că încă de pe la anul 1863 ia ființă bâlcii anual, care are loc între 15-29 august, pe platoul din partea de nord a orașului, fiind vestit și socotit printre cele mai mari din țară, ca: Răureni din Vâlcea, Drăgaica de la Buzău și Moșii de la București. Bâlcii ca loc de schimb atrăgeau mulți negustori din întreaga Moldovă, în special pentru comerțul de vite și căruțe, la care se adăugau grânele. În viața orașului, iarmarocul a jucat un rol foarte important, aducându-i venituri frumoase; aceasta până la anul 1916.

Raporturile cu Transilvania deși sunt mai rare, totuși exportul de vite continuă și relațiile negustorești se mențin. Știrile pe care le avem arată pe Șandru Floroiu la 1771 decembrie 13, când scrie vărului său, de o sumă de bani pentru postav și pentru o altă marfă în valoare de 384,90 florini, pe care le va plăti când se va întoarce de la Bârlad; iar la anul 1775 iulie 29, găsim pe Ion Brașovan.

Negustorul Radu Bercaru din Brașov cumpără vite din Bârlad și le revinde lui Neculai Opre din satul Lasle din Țara Ungurească (la 1802 iunie 20) de 530 lei și rugat să-l îngăduie. Se mai observă că negustorul Radu Bercaru i se pune sechestru asupra vitelor de către tovarășul său de comerț Lalal Sârbul din Bârlad (1803 octombrie 19). Același Radu Bercaru păgubește pe negustorul Lalul Abageru din Bârlad, cu 2456 lei sub pretext de pierdere la schimbul monedei, i se pune sechestru pe avere și-l pofteste să se prezinte la cercetare (1807 aprilie 15/27).

Negustorul Gheorghe Hârș cumpără marfă din Brașov, la 1808 aprilie 14, de la negustorii Vasile Moldoveanu, Nicolai Burduliță, Petrișor Niculare Leca și Antonie Leca, constând din: funii, sfoară, bice, chimire, viguri, glugi, cămăși, cuțite, amnare, pălării, găitan, ceară, pleiwase, talgere, castroane, tacâmuri, coase ș.a. în valoare totală de 7003 florini nemțești (câștig realizat 688 florini nemțești, 48 creițari). Același negustor duce spre vânzare (la 1809), 328 vedre vin a 60 parale vadra, 219 piei de vită a 18 lei perechea, slănină, miere, pește, ș.a. în sumă totală de 5033 lei 38 parale.

În relațiile comerciale cu Brașovul se observă și legături familiare între negustori; la 1787 septembrie 1, scrie din Brașov, Neculai Stanciu, că se dă chezaș cumnatului său Todor Petru căsătorit la Bârlad, de unde vrea să se întorcă acasă; la 1819 iulie 5, se atestă că neguțătorul Andrei Constantinovici din Bârlad s-a cununat cu fiica lui Florea Orghidan junior din Brașov; la 1825 ianuarie 12, Neculai Mușat din Brașov arată zestrea dată fiicei sale Elena măritată după Hagi Vasile Ion din Bârlad, lăsându-i 3817 florini renani.

Socotelile Brașovului pomenesc și de urmărirea datoriilor neguțătorilor; astfel, la 1829 decembrie 24, epitropii răposatului Atanasie C. Iconomu arată că au încasat de la Pavel Ioan din Bârlad

și alții din Focșani, suma de 11.870,27 florini (și documentele din 1830 august 9 și 1831 decembrie 20, privitor la alte sume). Starostia agenției cezaro-crăiești din Bârlad răspunde magistrului din Brașov, că datornicul Gheorghe Petrovici din Bârlad și-a plătit datoria către creditorul său Johann Hordt din Codlea. Prin documentul din 1796 noiembrie 22, se constată și negoț de lână la Bârlad, cu Ion Nețianu din Zărnești. Printre mărfurile cumpărate la Brașov de Nicolache Barbu, se arată (la 1831 iunie 6), 24 colete cu brașovenie, un clopot și două lăzi cu borviz pentru Bârlad.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea, produsele agricole sunt cerute din ce în ce mai mult; apusul se interesează tot mai mult de producția de grâu, iar turcii cer cantități sporite, ajungând până la un milion și jumătate de chile de Constantinopol, numai din Moldova, iar atunci când producția era slabă, se recurgea la cumpărarea grânelor din afară, pentru a satisface cererile turcilor. Exportul cerealelor întrece orice altă vânzare și iau ființă diferite agenții sau societăți, care se ocupă exclusiv cu cerealele; o monopolizare a exportului; se înființează agenții consulare. În porturile Galați și Brăila, zeci și sute de vase turcești, grecești, sarde, rusești, austriece etc., încarcă mai mult grâne și porumb. Dezvoltarea forțelor de producție și adâncirea diviziunii muncii a determinat această situație.

Piața agricolă de mărfuri s-a dezvoltat ca urmare a marii diviziuni sociale a muncii dintre agricultură și industrie – după cum arată K. Marx: „Întreaga muncă agricolă trebuie să fie îndreptată pentru a produce mijloacele de hrană necesare întregii societăți, deci și muncitorilor neagricoli. Odată cu dezvoltarea socială, crește piața și cererea de produse ale solului”, implicit duce la creșterea cererii de pământ. Urmare acestui fapt, boierii – moșieri își îndreaptă atenția cultivării pământului la maximum – desființând și îmașurile – în scopul producerii unei cantități cât mai mari de cereale. Și întrucât pământul nu putea fi mărit, boierii caută a mări zilele de muncă ale țaranului, motivând prin jalba către domnie de la 1805 „înmulțirea norodului” și „scumpetea în toată lumea”. Se semnalează și cazuri când țararii refuză să semene grâu; la 1781 octombrie 6, domnul Constantin Dimitrie Moruz numește o comisie de boieri, care împreună cu ispravnicul de ținut, să îndemne și să stăruiască ca locuitorii tutoveni să are și să semene grâu de toamnă și să facă arături și pentru grâu de primăvară, se înțelege cât mai întinse.

Războaiele dintre ruși și turci au fost dezastruoase pentru comerțul românesc; se simte lipsa de alimente, țararii sunt torturați, se ascundeau zaharelele, negustorii se risipesc. Țara era în așa hal, încât un locuitor din Bârlad, printr-o scrisoare adresată vornicului Ioniță Sturza, la 1813 aprilie 2, arată: „căci de multă grijă a tâlharilor pe vreme vărei, cum și alte pricini, siliți suntem a ni lăsa casăli di pi la țară și a sta pe la târguri”. Viața țararilor (a satelor) este mai grea și mulți țarari, nemaiputând face față sarcinilor și datoriilor, fug și preferă să se ducă la turci; cazul satului Sălceni-Tutova, care cere domniei scăderea de bir pentru 21 locuitori fugiți în țara turcească.

Cu toată vitregia timpurilor, activitatea economică nu încetează și breslele de negustori se păstrează; la 1810 martie 26 exista breasla abăgerească. La anul 1815, bacalii, în număr de 35, dețin o situație înfloritoare și aveau un staroste „bacal-basa” anume Manoli; majoritatea din ei aveau prăvălii pe vatra veche a târgului. Negustorii de același fel se concentrează pe o anumită uliță; la 1813 ianuarie 23, aflăm pe vatra târgului „ulița bogasâiarilor”.

Ion N. Oprea

Alături de Văcărești

IOAN CANTACUZINO, CU „POEZII NOO”, ALCĂTUIE DĂ I.. C...

Prim autor de versuri românești

Precum făcuse Tudor Pamfile în „Ion Creangă”, revistă de limbă, literatură și artă populară de la Bărlad, care avea ca scop „sporirea cunoașterii a ceea ce a produs neamul românesc, credința și datele locale - oglindă a sufletului și vieții neamului nostru” (1908-1912; 1915-1921), sau Virgil Caraivan în „Documente răzășești”, revistă regională de acte vechi, mărturii tradiționale și relicve istorice (1932-1934), tot la Bărlad, strângând de la grinda caselor și din poduri hrisoavele timpurilor trecute, făcându-le cunoscute și cercetate, tot așa părintele D. Furtună de la Dorohoi, fondatorul publicației „Tudor Pamfile”, revistă de limbă, literatură și artă populară (din februarie 1923), atunci când în 1933 a intrat în posesia volumului, destul „de deteriorat, fără coperte, cu unele colțuri rupte la primele pagini”, cumpărat de la un bătrân din Botoșani, purtând titlul „Poezii noo”, alcătuite de I.. C. , a dat semnalul cunoașterii și cercetărilor.

A anunțat Academia Română despre achiziția sa fără să știe nici cine îi este autorul cărții nici anul sau locul tipăririi....

Aflată astăzi în Biblioteca Academiei Române, Filiala Iași, dar și retipărită în ediție critică, studiu introductiv, note, variante, comentarii, glosar și bibliografie de Ion Nuță, în memoria profesorului său, ilustrul lingvist Gheorghe Ivănescu (născut în 1912 la Vutcani-Vaslui, profesor universitar la Iași, Timișoara și Craiova, specialist recunoscut în istoria limbii române și în lingvistica generală), retipărită la Editura TipoMoldova Iași, 2005, cartea merită a fi cunoscută și de publicul larg, deși ea, la prima vedere, ar fi destinată specialiștilor (vezi și „Dicționarul Literaturii Române de la origini până în 1900”, Editurii Academiei, București, 1979, p. 147-148).

Cartea amintită a fost mai întâi proprietatea lui Vasile Vârnav, contemporan al autorului, traducător al lucrării lui Dimitrie Cantemir „Descrierea Moldovei” și publicată pe la 1925 (A.S. - Algeria Simota atribuie traducerea lui Ioan Nemișescu, făcută în 1806, necitat în Dicționar...) proprietarul unei moșii din Hilișeu, un poliglot cu înclinații și realizări literare, traducător și prelucrător după opere diverse, dar descifrată pe la 1959 de lingvistul G. Ivănescu și filologul N.A. Ursu ca fiind opera lui Ioan Cantacuzino.

Cine este autorul ne lămurește însuși

cercetătorul și comentatorul Ion Nuță care ne oferă o lucrare de referință despre volumul citat, „tipărit la Iași, la puțin timp după 1791, poate în 1792 sau 1793”, cum susține G. Ivănescu. Sau „probabil la Dubăsari ori la Movilău între anii 1792 și 1796”, cum zice N.A. Ursu, dar și Florin Faifer în *Dicționarul...*

Ioan Cantacuzino s-a născut la 20 ianuarie 1757, la Constantinopol, unde erau părinții săi, clucerul Răducanu Cantacuzino și domnița Ecaterina, fiica domnitorului Moldovei Ioan Mavrocordat, iar la 1759, când familia lor se mută la București, aici cei doi copii ai lor, Ioan și Nicolae, au parte de o educație deosebită, ni se precizează.

Înrolat ca praporgic (sublocotenent n.n.) într-un regiment rusesc de grenadieri în 1771, la numai 15 ani, unitate de voluntari înființată de tatăl său, cu încuviințarea comandamentului rusesc, dar și a împărătesei Ecaterina a II-a pentru a participa la luptele ruso-turce, după victoria de la Silistra, termină prin a fi avansat locotenent. În 1774, Răducanu Cantacuzino moare, căzut eroic pe câmpul bătăliilor din războiul ruso-turc, iar cei doi copii trec sub tutela unchiului lor Mihail Cantacuzino, cu care se refugiază în Rusia, ca după pacea de la Cuciuc-Kainargi, în 1784, să revină mai întâi în Țara Românească, unde Ioan obține diverse ranguri boierești, după care, în Moldova, unchiul său după mamă, Alexandru Mavrocordat, acordându-i titlul de spătar,

Anii următori este întâlnit în 1788 la austrieci, cu însărcinări diplomatice, în toamna lui 1791 în Rusia, la Petersburg, după ce fusese și la Iași, mai activează ca militar cu gradul de colonel, iar la retragerea de sub arme, în 1796, Ecaterina a II-a îi acordă titlul de cneaz, apoi de polcovnic, dându-i și o moșie pe malul drept al Bugului, unde, împreună cu fratele său, înființează târgul Kantakuzinka (Kataczovka). După alte peregrinări - la Petersburg, se stabilește la Odessa, unde se presupune că are și ceva legături cu Eteria, iar după 1818 se stabilește definitiv la moșia sa de la Kataczovka, unde și moare la 3 iulie 1828.

Despre singurul său volum publicat „Poezii noo”, considerat a fi „printre cele dintâi cărți de versuri românești tipărite”; cum scrie Gheorghe Ivănescu în „Istoria literaturii române”, București, 1969, p.293, „Întâiul volum de versuri originale”, cum

socotește în aceeași operă George Ivașcu, cercetătorul Ion Nuță ne documentează că volumul lui Cantacuzino are 69 de pagini și cuprinde 22 de poezii, dintre care 14 sunt „alcătuiți proprii”, dintre acestea făcând parte și „Cântec bețivesc”, redat mai jos, după lucrarea în original, alcătuită de I.. C...:

CÂNTEC BEȚIVESC

Nimic nu-i ca vinu,
El ne dă hodinu,
Lumea sfârșit n-are
Când golim pahare.
Cli, cli, cli, cli, cli!
Măhnirea n-o vedem

Când cântăm și mult bem,
Nici frica ne-adapă,
Că-n vin pic nu-i apă.
Cli, cli, cli, cli, cli!

Suge, măi fârtate,
Cât ai sănătate,
Că nu știm prea bine
D-om fi vii și mâine.
Cli, cli, cli, cli, cli!

Amintindu-ne că Ioan Cantacuzino este considerat „primul traducător al lui Rousseau la noi” (Alexandru Duțu, **Coordonate ale culturii românești din secolul XVIII (1799-1821)**. Studii și texte, București, 1968, p.169), cercetătorul și realizatorul lucrării, Ion Nuță, scrie despre volumul „Poezii noo”: „atât creațiile originale cât și majoritatea traducerilor scot în evidență mai ales preocuparea constantă a poetului pentru unele elemente satirice, interesul acestuia față de comportările zilnice ale omului și pentru viața plină de plăceri pe care acesta trebuie să o ducă, în general, grija față de necazurile și bucuriile pe care le oferă ziua în care el trăiește”.

Astfel, autorul ia poziție împotriva unor atitudini nejustificate ale oamenilor, a neadevărului și lăcomiei, a defăimării și invidiei (*Pocitanie, Satiră: Omul*), a unor vicii morale și fizice (*Sfat unui șătrar amoretat ce avea în tot ceasu psihimu în gură, Măgulire soții(i) cei pocite*). Ioan Cantacuzino, de asemenea, este adeptul luptei împotriva unor tendințe nejustificate de îmbogățire, dând sfaturi pentru o viață liniștită, a unui trai în care omul să se veselească în plăcerile oferite de cotidian

(*Cântec bețivesc, Veacul cel fericit sau cel scump*). La fel, el îmbrățișează dragostea simplă, curată, firească, fără perversitate și minciună, dragostea trăită din plin (*Cântec păstoresc, Cântec grădinar, Păs, depărtat fiind dă Tica*).

Alături de emulii săi, Ion Nuță erede că „deși opera literară a fost cunoscută foarte târziu”, Ioan Cantacuzino va rămâne, „împreună cu Ienache Văcărescu (1740-1797) și Matei Milo (contemporan cu Ienăchiță Văcărescu a fost nu Matei Milo - născut la 25 XI 1814 la Stolniceni-Prăjescu, autor dramatic, ci Milu Matei (1725-1801), bunicul său, cu preocupări poetice, axate pe lirica erotică a lui C. Conachi, cu tânguiri, suspine și oftaturi, având ca înrăurire poezia galantă franceză, socotit precursorul poeziei satirice la noi n.n.), începătorul poeziei moderne la români”, el fiind „primul poet care, după Dosoftei, a tipărit un volum de poezii” (Gheorghe Ivănescu). Că volumul citat „completează imaginea noastră despre literatura aceluia timp și dovedește că acea epocă a fost mai bogată în manifestări culturale decât ne-am închipuit până acum” (Gheorghe Ivănescu).

„Arta poetică” a lui Ioan Cantacuzino, testamentul său literar, spune Ion Nuță, este, într-un fel și are aceleași ecouri pe care le-a avut în epocă, și nu numai, cel al lui Ienăchiță Văcărescu, dar privat de „triumful” acestuia din urmă, prin faptul că poezia lui nu a fost cunoscută decât târziu.

Cât privește acuzele ce i se aduc lui că traducerile sale provin „din a doua mână”, că „nu era nici măcar un veritabil poet”, versurile sale caracterizându-se prin vulgaritatea lor și neavând comune cu poezia adevărată decât forma exterioară și intenția poetică, lăudabilă ca atare, căci pe drumul care duce spre literatură astfel de strădanii fac să sporească treptat și pretențiile estetice” (I. Negoitescu, *Istoria literaturii române*, I (1800-1945), București, Editura Minerva, 1991, p. 11), Ion Nuță, pe bună dreptate, le consideră „destul de riscante” și „cam aspre”. El ajunge la concluzia că „alături de puțini alți scriitori ai epocii sale, Ioan Cantacuzino rămâne un „deschizător de drumuri în literatura noastră modernă, iar creația sa atestă „o aliniere remarcabilă cu poezia europeană a epocii”, cum de aceeași părere e și Mircea Anghelescu (*Preromantismul românesc - până la 1840*, București, Editura Minerva, 1976). De altfel F.F. (Florin Faifer) în „Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900”, subliniind „erotica pastorală sau senzuală, jubilentă sau lacrimogenă” a poetului, reține că „printre destule versuri amorfe, greoaie sau vulgare, există și unele mai mlădioase”, de o „anumită grație și prospețime.”

Cartea de poezie a lui Ioan Cantacuzino, ne spune Mircea Scarlat în „Istoria Poeziei românești”, IV, cu un argument de Nicolae Manolescu, ediție de Dora Scarlat, București, Editura Minerva, 1990, p.275, „reprezintă al doilea volum de versuri laice tipărit pe pământ românesc” (primul ar fi *Cântece câmpenești* ale unui anonim transilvănean, din 1768) și „dovedește conștiința pionieratului și intenția de a îndruma poezia noastră pe făgașuri noi.”

Alături de *Istoria vieții mele*, prima carte de amintiri din literatura română, se numără, încă de la 1845, un volum de satire și poezii lirice realizat de un alt român, Teodor Vărnăv, născut la Florești-Vaslui în 1801.

Întregindu-ne literatura originală, și din acest motiv, cartea citată trebuie cunoscută și citită pentru că ediția de față publică, pentru prima dată, într-o interpretare critică, poeziile lui Ioan Cantacuzino, adunate în volumul „Poézii noo”, editorul încercând (și reușind n.n.) să redea varianta fidelă a textele, cu respectarea trăsăturilor esențiale scrisului acelor timpuri.

În „Notă asupra ediției” se mai subliniază: „Ca un lucru, credem noi important, se reproduce xerografiat și original ediției princeps, după care urmează transcrierea va alfabet latin a formei kirilice inițiale. În acest fel, cititorul va putea compara cele două „variante” și astfel își va da seama, măcar de aspectul grafic al textului de început”.

Ceea ce e foarte important.

Roxana Galan

DESPRE FRICĂ

Frica este însoțitoarea eternă a omeneșului.

Deși nu mai este astăzi recunoscută drept fugă de durere, suferință, spaimă, groază, ea constituie o preocupare continuă a unei „științe” moderne, care o tratează printr-o terapie nouă de mii de ani.

Frica, așa cum este ea concepută de specialiștii vremii, nu are nici un efect asupra omului „puternic”, a celui ce se ascunde permanent în spatele mușchilor, a armelor de toate tipurile, a comportamentului dur, a unui nume, a unei funcții, a banilor, a politiciii....etc. Ideea de bază este că trebuie să crezi frică în orice mod, altfel ești slab.

Frica este o psihoză de care se tratează psihologii, apărându-se de propriile lor frici.

În lumea contemporană, nu ne mai putem ascunde în cetățile ferecate ale evului mediu, la ce folos, și nici nu ne putem pierde în locuri inaccesibile, pentru că nu mai există, de fapt nu ne mai putem ascunde, nu mai putem fi siguri de nimic, pentru că ea, frica, este pretutindeni, este modul nostru obișnuit de a fi! Frica e un mit sau un tabu al lumii contemporane, închis cu grijă într-o cutie a Pandorei, într-o lampă prăfuită. E frica de frică, e fobie de orice, e drogul zilnic pentru care trebuie să-mi angajez un psiholog care, la rândul lui, are nevoie de un psiholog pentru riscul de a fi psiholog. E bine pentru liniștea noastră sufletească să n-o numim cum se numește, ci altfel, și cum suntem meșteri la cuvinte, am inventat tot felul de termeni, printre care și pe cel de stres... Și el e tot frică față de ceea ce ar putea fi: nesiguranța zilei de mâine, pierderea unui loc de muncă, oboseala survenită în urma angajării într-o activitate care ne depășește, dar ne oferă satisfacții materiale, spaima de sărăcie, spectrul mizeriei umane pe care-l avem permanent sub ochi și care se reduce la lipsa accesului la bucuriile modernității, ale progresului, cine crede în el.

Omul are pretenția că a inventat mai multe căi de a se opune fricii: terapia încrederii în forțele proprii, psihologia „învățătorului”, lupta pentru supraviețuire e o terapie care ne ajută să rezistăm, pentru că niciodată nu suntem singuri (asta cât avem bani...). Realitatea e că slăbiciunea noastră în fața fricii e tot mai mare și ea e rezultatul anihilării spiritului, care gândea fenomenul. Cu cât el încetează să fie controlat de către persoana în cauză, cu atât ia amploare și devine obsesie, patologie...Oricum, Frica are totdeauna asul în mânecă; ea e ca un teren minat, e securea îngropată, sabia lui Damocles sau lumina lui Diogene pe care nu trebuie s-o cauți cu lumânarea, pentru că o găsești oriunde. Te urmează ca un rival tăcut, veșnic necunoscut, respectuos dar neîndurător atunci când se hotărăște să atace. De ce nu înțelegem că această vulnerabilitate ce face ca frica să atace constant, este tocmai rezultatul destrămării relațiilor dintre oameni, consecință a dezvoltării periculoase a informatizării, în sens negativ. Frica de ceilalți, e pentru unii șansa reușitei profesionale și, implicit, materiale. Competiția, când devine acerbă, duce la ură iar creativitatea devine sluga umilă a succesului temporar. Un fizician afirma că omul, în naivitatea lui, punându-se la adăpost prin orice mijloace (de la cele psihologice la cele militare) față de frica celorlalți înspăimântați de noi, ca potențiali dușmani, se va distruge singur prin ceea ce pare astăzi inofensiv: „internetul” sau orice altă invenție de ultimă oră. Deci nu mai visați la războaie nucleare, căci „bomba” nu mai are formă de ciupercă ci de gând.

Frica declanșează și ucide creativitatea, viața însăși, pentru că în fața ei, indiferent ce termen am folosi, rămânem numai noi, goi și fără scăpare. Ea poate „ucide”, oricât de bine am fi pregătiți împotriva-i, pentru că e un rău nevăzut, obsedant și absurd.

Omul n-a cunoscut inițial frica. Ea a fost dobândită prin păcat și de atunci s-a ridicat ca un edificiu, devenind babilonia ce va urma celei biblice. Într-un final, probabil că vom reuși să rostim adevăratul cuvânt de care ne e atât de frică, pentru că este ceva universal, vizibil, care crește ca o umbră, ironic, precum „civilizația” noastră cea de toate zilele.

O piatră de mormânt pe Valea Bârzotei, în comuna Pochidia

- urmare din pagina 13 -

sânt acum a postelnicului Iordache Grigoriu, și altă moșie în Basarabia. Aproape este a se stânga acest neam, că numai aga Alecu Dia au mai rămas, și acela-i stârp”⁸.

Satul Popi este o așezare veche. Mănăstirea lui Ciunca Stan a fost un lăcaș de cult unde trăiau popi și călugări. Cu timpul, lângă mănăstire s-a format un sat, care pentru localnici era locul „La Pochi”. Satul s-a numit multă vreme Pochi, până la începutul secolului al XIX-lea, când proprietar a devenit Iordache Dia. Pentru a se deosebi de alte sate cu nume asemănătoare, acesta a devenit Pochii lui Dia, Pochidia în prezent. Unde a fost mănăstirea a rămas un loc de cult și pentru secolele următoare. Acolo a continuat să existe biserica satului, chiar dacă mănăstirea dispăruse, dar și curțile boierești, curți care au rezistat până în anii 70 ai sec. XX, ultimul proprietar fiind Gheorghe Tașcă.

În secolul al XIX-lea, după familia Dia, proprietar în sat a ajuns familia Romallo. Originea acestei familii ne este prezentată tot de C. Sion.

„Grigoriadi – Grec; un Iordache, gramatic a doamnei Scarlat Calimah, pe la 1818 s-au însurat cu o fată a vornicului Iordache Roset Pribăscu și l-au făcut spătar, au rămas aice; domnul Mihail Sturza, în mai multe rânduri l-au avut rânduit cilen la Divanul apelativ și prezident la criminal; și l-au făcut postelnic; întâi se iscălea Grigoriu, de la o vreme și-au dat în adevărata teapă de „iudi” și se iscălește Grigoriadi, că-i din iadă născut. Feciorii săi, avându-i la Paris la învățătură, după venirea de acolo s-au poreclit Romalos și așa se iscălește acum. Mai sânt și alți greci, unii boieriți, alții neboieriți, împământeniți aice ce cu asemeina poreclă, precum este și Constantin Grigoriadi de la Galați, ginerele spătarului Mihalache Holban”⁹.

Pentru noua familie Romallo, C. Sion are aceeași descriere acidă.

„Romalos – Putori grecești și nou porecliri; cu domnul Scărlat Calimah au fost venit un gramatic Iordachi Grigoriu, pe care l-au făcut căminar, apoi, pe la 1818 s-au însurat cu o fată a vornicului Iordachi Roset Pribescu și l-au făcut spătar și au rămas belcă și trântor Moldovei. Mihai Vodă l-au făcut postelnic și în câteva rânduri l-au rânduit cilen la Divan și prezident la criminal; feciorii lui se poreclesc Romalos, iar el și acum Grigoriu, de când s-au mai elinit, își zice Grigoriade. Domnul Grigore Ghica pe un Romalos, fciior a postelnicului Grigoriade, l-au rânduit prezident la Tutova”¹⁰.

Între anii 1926-1960 preot la Pochidia a fost Ștefan Capotă. La sosirea lui în parohie satul nu avea biserică. Prin stăruința lui a fost ridicată o biserică nouă, la aproximativ 100 m de conac, lângă vechea Primărie. De la acest preot au rămas câteva însemnări din activitatea sa, păstrate la biserica nouă. Din însemnările sale, rezultă că, pe lângă conac, a existat o biserică până prin anii 1860-1870, biserica asemănătoare cu cea din satul vecin, Borodești, în formă de cruce, acoperită cu șindrilă, cu o catapeteasmă cu picturi pe pânză și icoane de lemn, ctitorie a lui Alecu Romallo. Urmașul său, Raul Romallo, a

desființat biserica deoarece, fiind lângă conac, clopotele îl deranjau. A rămas acolo Sfântul Pristol, acoperit cu tablă roșie, demolat în 1929. Obiectele păstrate în Sfântul Pristol au fost: catapeteasma vechii biserici, icoanele, un policandru cu 6 lumini, sfeșnice, un clopot cu inscripția 1709 și alte obiecte. Toate au fost duse la capela din cimitir.

Această capelă, în prezent, nu mai există și nici obiectele menționate de preotul Ștefan Capotă. Lângă acest pristol, după însemnările preotului, a existat și o piatră de mormânt cu inscripții pe care nu le-a putut citi. În vara acestui an, noi am găsit, în curtea bisericii noi, trei bucăți din piatră, care formau treptele din fața WC-ului. Întoarse și aranjate am constatat că erau părți ale fostei pietre de mormânt. Această piatră a fost spartă în 4 bucăți, din care una a dispărut.

A fost cioplită dintr-un bloc de gresie, rocă locală.

Noi nu am putut citi inscripția de pe această piatră. Am crezut că este în limba slavonă. Din însemnările preotului Ștefan Capotă, știm că nici dânsul nu a reușit, deși avea cunoștințe de slavă și sigur citea cursiv un text scris cu litere chirilice. Colaborând cu alți cunosători ai slavonei și scrisului chirilic, ne-am lămurit că avem în față un text scris în limba greacă. Constatarea nu este surprinzătoare, deoarece acolo a fost o mănăstire, unde probabil au fost și călugări greci, iar unii proprietari au fost greci. Prezentăm această piatră de mormânt, pentru a atrage atenția asupra sa, a stârni curiozitatea cercetării ei, dar și pentru a atrage atenția că acolo este un sit arheologic de mare importanță.

Locul este la câțiva metri de școala satului, pe locul unde a fost și conacul lui Gheorghe Tașcă. Acolo am descoperit urme arheologice din neolitic (Cultura Criș), perioada geto-dacică, Cultura Sântana de Mureș, Cultura Dridu și perioada medievală. Tot acolo a fost mănăstirea lui Ciunca Stan, continuată de biserica satului. În acest spațiu, multe secole, a existat un cimitir. Credem că acest spațiu trebuie protejat și transformat într-o zonă de cercetare și cunoaștere. Tragem un semnal de alarmă, deoarece suntem contemporani cu o activitate de distrugere a acestui sit arheologic, deoarece actualul primar a parcelat zona și a repartizat-o pentru locuri de casă cetățenilor din sat. Vom avea case și alte acareturi ridicate peste oasele strămoșilor.

Note:

1. Gheună Coman, *Statornicie. Continuitate*, p. 252-253, Materiale inedite, rezultate din cercetările noastre în anii 2005-2007, în posesia noastră.
2. DRH, A, Mold., I, doc. 254, p. 359.
3. DRH, doc. 280, p. 398.
4. DRH, II, doc. 154, p. 226.
5. DRH, II, doc. 142, p. 205.
6. DRH, XVII, doc. 234, p.215, XVIII, doc. 560, 561, p. 493, 494.
7. Catalogul documentelor moldovenești, vol. IV, doc. 1129, p. 254.
8. C. Sion, *Arhondologia Moldovei*, p. 82.
9. *Ibidem*, p. 61.
10. *Ibidem*, p. 234.

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală “Academia Bârlădeană”.

Anul XIV, nr. 4(29), decembrie 2007,

Bârlad, Bd. Republicii nr.235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor șef),
Ritta Mintiade, Bogdan Artene, Emanuel Cerbu.

*

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad.

**Manuscrisele trimise pe adresa
redacției se publică în ordinea
necesităților redacționale.
Materialele nepublicate nu se
restituie.**

**Răspunderea pentru conținutul
articolelor publicate
aparține autorilor.**

Apariția acestui număr a fost sprijinită financiar de domnul Ion Strătilă, din Piatra Neamț.